

❀ અભિનંદનીય સહાય ❀

પરમ પૂજ્ય શ્રી ગુરુદેવ પ્રભુ,

પ્રણામ હો, પ્રણામ હો, પ્રણામ હો.

આપના પુનિત સ્પર્શે વિદેશની ધરતી ઉપર
કેનેડા-ટોરન્ટોમાં ૧૯૮૧ ના ડીસેમ્બરમાં શ્રી
યોગેશ્વર ધ્યાન કેન્દ્રનો પ્રાદુર્ભાવ થયો.

મા સર્વેશ્વરીની નિયમિત થતી વિદેશયાત્રાથી
શ્રી યોગેશ્વર યુવા કેન્દ્ર પણ પ્રારંભ પામ્યું.

આપે અમને જગાડ્યા, વ્યસન મુક્ત કર્યા,
પવિત્ર પંથે પગલા ભરતા થયા અને શ્રી સુરેશ-
ભાઈ શાહના અતિનિયમિત પ્રયત્નોથી અને
શિસ્તના પાઠ શીખતા સત્સંગ સુખ પામ્યા.

આપનું સ્થાપેલું ‘અધ્યાત્મ’ માસિક અમને
૨૫ વરસથી આ સુખ ધરતું રહ્યું છે.

એવા અનંત ઉપકારોનું સ્મરણ કરતાં કરતાં
અમે આ અંક આપના તીર્થચરણે અર્પણ કરતાં
ધન્યતા અનુભવીએ છીએ.

શ્રી યોગેશ્વર ધ્યાન કેન્દ્ર
શ્રી યોગેશ્વર યુવા કેન્દ્ર
ટોરન્ટો, કેનેડા.

❀ અનુક્રમણિકા ❀

યુવાનોની અભિનંદનીય પહેલ	મા સર્વેશ્વરી	૩
શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત	મા સર્વેશ્વરી	૪
યાત્રાનો આરંભ બેસવાથી	ડો. પ્રકાશ ગજજર	૧૦
પ્રાતઃકાળ પ્રાર્થના	સુરેશભાઈ શાહ-ટોરન્ટો	૧૫
‘મા’ની કૃપા ચમત્કાર નથી, સહજ સ્નેહનું સ્વાભાવિક પરિણામ છે.	પ્રા. તરલાબેન દેસાઈ	૧૮
About MAA and My Experiences		
With MAA	Ruta Sutariya	૨૧
પૂ. મા અને પૂ. મા સાથેના મારા અનુભવો	ઋતા સુતરિયા	૨૫
સાધનાની પારાશીશી	હર્ષદ હ. મહેતા	૩૦
પૂ. શ્રીના સત્સંગની સૌરભ	શ્રી યોગેશ્વરજી	૩૬
હરો, હરિ!	ડો. રણજીત પટેલ	૩૭
ફૂલવાડી-૨૦૦૪	તંત્રી	૩૮
ધર્મનો મર્મ	મહાત્મા શ્રી યોગેશ્વરજી	૩૯
સાહસિકતાને સલામ	નારાયણ હ. જાની	૪૪
પુરુષોત્તમયોગ	શ્રી યોગેશ્વરજી	૪૬
શ્રી સ્નેહલતાબેનને શ્રદ્ધાંજલિ	તંત્રી	૫૨
રસેશ્વરી	શ્રી યોગેશ્વરજી	૫૪

❀ યુવાનોની અભિનંદનીય પહેલ ❀

તા. ૧૩-૧૧-૨૦૦૪ ના રોજ મા સર્વેશ્વરી-ના પ્રાગટ્યદિને અન્નવિતરણ યજ્ઞના સત્કર્મમાં સુરત, કપૂરા, વડોદરા, ભાવનગર, નેત્રંગ, રાજકોટ, અમદાવાદ, મોરબી, પાલનપુર, મુંબઈ શહેરના ભક્તો આ અંક અધ્યાત્મ જગતને અર્પણ કરતાં આનંદ ને ગૌરવ અનુભવે છે.

હે પ્રભુ! આ સત્કર્મની સોનેરી તક વારંવાર ધરતા રહો, એવી પ્રાર્થના છે.

સ્વર્ગારોહણને આંગણે ૧૩ નવેમ્બર ૨૦૦૪ ના રોજ જે સેવાપર્વ મનાવ્યું તેથી નવી પગદંડી પ્રગટી છે. એ જ રીતે આ અંક પણ પ્રથમવાર સંયુક્ત સેવાના થાળસમો છે. હે હરિ! આપ તે સૌનું મંગલ કરો.

— મા સર્વેશ્વરી

વરદ હસ્ત પ્રભુ તમારો, સદાય રહેજો જીવન સહારો
—મા સર્વેશ્વરી

વર્ષ : ૨૬ જાન્યુઆરી-૨૦૦૫ અંક ૪

શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત

—મા સર્વેશ્વરી

તા. ૭-૧૧-૮૧ શનિવાર, કારતક સુદ દસમ, વિ. સં. ૨૦૩૮, સ્થળ : ટોરન્ડોથી લોસ એંજલસ, અમેરિકા. (ચાલુ)
શ્રી અશોકભાઈ, અજિતભાઈ વગેરે એરપોર્ટ ઉપર મળવા આવ્યા. શ્રી અજિતભાઈએ પૂ.શ્રીને ડાયરી ધરી એમાં ફરી પાછા ક્યારે આવશો તે લખવાની વિનંતિ કરી. પૂ.શ્રીએ લખ્યું, 'ભવિષ્યની ચિંતા ન કરો. વર્તમાનનો આનંદ માણો.'

વળી અશોકભાઈએ કાગળમાં કંઈક સુવાક્ય લખી આપવાની વિનંતિ કરી. તો પૂ. શ્રીએ લખ્યું, 'મંજૂસરને યાદ કરી જીવન વધુ ને વધુ સેવામય ને પવિત્ર બનાવો.' સૌની ઈચ્છા પૂ.શ્રી ફરી ક્યારે પધારે તે જાણવાની હતી. સૌની ભાવભરી વિદાય લેતાં પહેલાં સૌએ એરપોર્ટ ઉપર પણ નીચા નમી ભાવથી પ્રણામ કર્યાં.

અહીં એરપોર્ટ ઉપર પણ મુવી ફિલ્મ ચાલુ જ રહી. સુરેશ-

જાન્યુઆરી : ૨૦૦૫

૫

ભાઈ પરીખ અંદરસુધી આવી શક્યા, જેથી સામાન અંગે, વળી વીસા અંગે બધી જ માહિતી ને બધી જ કામગીરીમાં ખૂબ ખૂબ મદદરૂપ નીવડ્યા. એમણે છેક અંદર આવી બધી જ કામગીરી સંભાળી લીધી. પછી ખૂબ ભક્તિભાવથી નિરાશ હૈયે ભાવવિભોર બની નીચા નમી પ્રણામ કરી વિદાય લીધી. જાણે કે એમના હૃદયમાંથી એક ભાવ વાચા આપી રહ્યો હતો, ‘પ્રભુ અમારા હૃદયમાં જ્યોતિરૂપે રહેજો.’

તેમની પાસેથી વિદાય લઈ S (એસ) નંબરના દરવાજામાં જવાનું બન્યું. પૂ.શ્રીએ કહ્યું, ‘જુઓને, મા જગદંબા કેટલી બધી કાળજી રાખે છે, સુરેશભાઈ પરીખ સાથે આપણો આ પ્રથમ પરિચય છે. છતાં કેવી ભાવના, કેવી સેવા! ટિકિટની તો સેવા કરી જ, પણ આ બધી સેવા પણ કેવી કરી! એમનો ભાવ અજબ છે.’ સૌને ફરી એકવાર કાચમાંથી જોઈ લેવાનું ને દૂરથી વિદાય લેવાનું બન્યું.

વિમાનનો ૪:૨૦ વાગ્યાનો સમય હતો. ૪:૧૫ મિનિટે અમે વિમાનમાં ગોઠવાયાં. આખુંયે વિમાન લગભગ ખાલી જેવું જ હતું. બરાબર ૪:૨૦ મિનિટે ઉપડ્યું. ટોરન્ટોના એરપોર્ટ ઉપર લગભગ ૨૦—૨૨ ભાઈબેનો પાસેથી વિદાય લીધી. મીઠી મધુર સ્મૃતિઓ લઈને ટોરન્ટોની ધરતીને અલવિદા કરી. કેનેડામાં સર્વેશ્વરી પ્રથમ વાર આવે છે. છતાં પરિચયની પુનિત સ્મરણિકા લઈને વિદાય થાય છે.

અમેરિકન એરલાઈન્સનું આ વિમાન ન્યુયોર્કનાં લગવાડિયા એરપોર્ટ ઉપર ૫:૩૮ મિનિટે પહોંચી જશે. ઘડિયાળમાં ૫:૧૫ મિનિટ થઈ છે. ત્યાંસુધીમાં આટલી નોંધ વિમાનમાં બેઠાં બેઠાં થઈ રહી છે. બરાબર ૫:૩૦ મિનિટે ન્યુયોર્કના એરપોર્ટ ઉપર

૬

અધ્યાત્મ

આવી જવાનું બને છે. વિમાનમાંથી જેવા બહાર નીકળ્યા, ત્યાં જ દરવાજાના નંબરો હતા. એક દરવાજા પાસે ટી. વી. હતું. જેમાં ફ્લાઈટ નંબર, ગેટ નંબર, ઉપડવાનો સમય વગેરે લખ્યું હતું. ફ્લાઈટ નં. ૫૪૯ એ એ, સ્થળ લોસ એંજલસ, સમય ૬:૩૦, ગેટ નં. ૬ વાંચતાની સાથે જ ખ્યાલ આવ્યો કે છ નંબર ઉપર જ આ વાંચી રહ્યા છીએ. એટલે ચોક્કસ થઈ ગયું કે અહીંથી જ લોસ એંજલસ જવા બેસવાનું છે.

અને ત્યાં જ શ્રી વિનોદભાઈ, સરોજબેન આવી ગયા. આનંદ! બન્ને સેવાભાવી ને પ્રેમાળ છે. બન્ને સાથે એક કલાક બેસવાનું બન્યું. ફોટાઓ જોયા. પ્રવચનની વાતો થઈ, ન્યુયોર્ક રહેવા આવવાનું, પ્રવચનો ગોઠવવાનું એ બધી વાતો અને તેમણે આમંત્રણ સ્વીકારવાની પણ વાતો કરી. પૂ.શ્રીએ કહ્યું કે, ‘આવતાં જોઈશું.’ વળી બન્ને પતિપત્ની પૂ.શ્રી માટે કેળાં, સફરજન, મોસંબી, અખરોટ, દ્રાક્ષ, બદામ ને કાજુના મોટા મોટા પેકેટો લાવ્યાં હતાં. પૂ. શ્રીએ એ પૈકી બે કેળાં, એક સફરજન, થોડી બદામ ને થોડી દ્રાક્ષ લીધી. કારણ અહીંથી સાત કલાકની મુસાફરી શરૂ થશે. તેઓએ ફરીથી રહેવાય એ રીતે આવવા પાસ આગ્રહ કર્યો ને ત્યાંથી વિદાય લીધી.

સીટનો નંબર ૧૪—ઈ અને ૧૪—એફ હતો, જેથી ત્યાં બેસવાનું બન્યું. આજે બંને વિમાનોમાં બારી પાસે જ બેસવાનું મળ્યું, જેથી કુદરતી સૌંદર્ય થોડી વાર જોવા મળ્યું. ન્યુયોર્ક શહેરના માર્ગો વિજળીથી ઝળહળતા હતા. મોટરો ને ઘર નાનાં રમકડાં જેવા લાગતાં હતાં. આ વિમાન આખું જ ભરાયેલું હતું. ન્યુયોર્કથી ડેટ્રોઈટ નામના સ્થળે દોઢ કલાકમાં આવી જવાનું બન્યું. ત્યારે ટોરન્ટો ને ન્યુયોર્કની ઘડિયાળમાં આઠ

જાન્યુઆરી : ૨૦૦૫

૭

વાગ્યા હતા. એકાદ કલાક અહીં રોકાણ થયું. તે દરમ્યાન આ ડાયરીની નોંધ લખાઈ રહી છે.

અહીંથી વિમાન નવ વાગ્યે ઉપડે છે. વિમાનમાં ખાસ મુસાફરો હોતા નથી. કદાચ બધા મળીને ૨૦ પેસેન્જરો હશે. ૧૬૨ જેટલા મુસાફરો બેસી શકે એવી સગવડ હતી, છતાં મુસાફરોની અવરજવર આ માર્ગે ઓછી થતી હોય એવું જણાયું, અથવા ઘણી ફ્લાઈટ મળતી હશે. જે હોય તે પરંતુ અમારી સીટ ઉપર કોઈ ન બેઠું. એટલે કે એક સાથે છ સીટનો ઉપયોગ થઈ શકે એવી સગવડ મળી. પરિણામે ત્રણ સીટ ઉપર પૂ. શ્રી ને બીજી ત્રણ સીટ સામે હતી ત્યાં સર્વેશ્વરીને આરામથી એટલે કે સૂતા સૂતા આવવાનું બને છે.

ડેટ્રોઈટથી લોસ એંજલસ આવતાં ૫:૩૦ કલાક થયા. એટલે કે અહીં આવવાનું બન્યું ત્યારે ઘડિયાળમાં ૧:૩૦ વાગ્યો હતો. જે કેનેડાનો સમય હતો. લોસ એંજલસમાં ત્યારે રાત્રે ૧૦:૩૦ વાગ્યા હતાં. એરપોર્ટ ઉપર વિમાનમાંથી ઉતરતાં જ ત્રણેક મિનિટમાં જ શ્રી કંચનબેન, શ્રી ઈશ્વરભાઈ, શ્રી ભગવાનજીભાઈ, શ્રી હીરાભાઈ મળ્યા. પૂ. શ્રીને પુષ્પના ગુચ્છ બે ભાઈઓ અર્પણ કરે છે.

દાદર ઉતરીને નીચે જવાનું, ત્યાંથી લાંબા ઈલેક્ટ્રિક માર્ગે આગળ વધી બહાર નીકળવાનું. ત્યાં જ સામાન ગોળાકાર માર્ગે ફરતો ફરતો આવે જે લઈ લેવાનું બન્યું. બહાર નીકળી ગાડીમાં ગોઠવાયાં. માર્ગમાં ઈંગ્લેન્ડ, કેનેડાના સત્સંગની બીજી વાતો થઈ.

ઉતારા ઉપર આવી જતાં થોડી વાર લાગી. માર્ગ લાંબો હતો, ને મેઈન સ્ટ્રીટ, આલોહા મોટેલ આવી ગઈ. પૂ. શ્રી આ

૮

અધ્યાત્મ

ઉતારાના બેઠક રૂમમાં થોડી વાર બેઠા. કેનેડા શ્રી સુરેશભાઈને પહોંચી ગયાના ખબર આપ્યા. થોડી સત્સંગની બીજી વાતો થઈ. જેમાં ઈંગ્લેન્ડમાં સત્સંગના સ્થાનો, મંદિરો વગેરે છે, કેનેડામાં ખાસ નથી વગેરે વાતો થતાં પૂ. શ્રીએ કહ્યું :

‘યુદ્ધમાં યોદ્ધાઓ લડતા તો એક હાથમાં તલવાર ને બીજા હાથમાં ઢાલ રાખતા. તલવારથી લડવાનું બનતું ને ઢાલથી પોતાનું રક્ષણ થતું. એ રીતે માનવ જીવનમાં તપની તલવાર હોય ને ધર્મની ઢાલ હોય, તો માનવ જીવન સુખી બને. પણ હવે તો તપ ને ધર્મ બંને અદૃશ્ય જેવાં થયાં છે. માનવ થોડું પણ ધર્મનું આચરણ કરે તો તેની રક્ષા થાય જ છે.’

બીજી પણ થોડી વાતો થઈ. પૂ. શ્રીએ ફક્ત દૂધ લીધું. પછી મોટેલના પ્રથમ નંબરના ઓરડામાં પૂ. શ્રીનો જ્યાં ઉતારો ગોઠવાયો હતો ત્યાં જવાનું બને છે. પાસેના જ ઓરડામાં સર્વેશ્વરીનો ઉતારો હતો. બંને રૂમોની મધ્યમાં એક બારણું હતું. ઓરડાઓ સ્વતંત્ર સગવડ ધરાવતા હતા. એમાં પલંગ, ટેબલ, ખુરશી વગેરે હતું. પૂ. શ્રીએ થોડી જ વાર બાદ આરામ કર્યો. સૌ વિદાય થયા.

પૂ. શ્રીની વિદેશ યાત્રા હવે અમેરિકા નામના ત્રીજા દેશમાં શરૂ થશે. અમેરિકામાં પાંચ માસથી આવેલા શ્રી ઈશ્વરભાઈ પૂ. શ્રીના સત્સંગનો લાભ લેવા ખાસ રોકાઈ ગયા અને આજથી અહીંથી તેઓ પૂ. શ્રીની સત્સંગ યાત્રામાં જોડાયા એવું લખવું અસ્થાને નથી. પૂ. શ્રી ઉપર એમની શ્રદ્ધાભક્તિ અનન્ય છે. અમેરિકામાં આવીને પૂ. શ્રીનાં પ્રવચનો સારી રીતે ગોઠવાય ને જનતા વધુ ને વધુ લાભ લે તે માટે તેઓ ઉત્સુક છે. પણ અધ્યાત્મ માર્ગે અમેરિકામાં વસતા ભારતીય ભાઈબેનો ખાસ

જાન્યુઆરી : ૨૦૦૫

૯

રસ ધરાવતા નથી, એવો એમનો નિરાશાભર્યો સૂર આજે પણ સાંભળવા મળ્યો.

ઈશ્વરની ઈચ્છા ને યોજના મુજબ જ્યાં જ્યાં જવાનું થયું છે ત્યાં ત્યાં સૌને પોતપોતાની ભૂમિકા પ્રમાણે સત્સંગનું ભાથું મળ્યું છે તેમ અહીં પણ જેનું સદ્ભાગ્ય હશે તેને સત્સંગનો લાભ મળશે જ. ઈશ્વરની ઈચ્છા મુજબ અહીં આવવાનું બન્યું છે. આજે લાંબી મુસાફરીના થાક પછી આટલી નોંધ પૂર્ણ થાય છે. હરિ: ઝૂં. (ક્રમશઃ)

આત્મા એ જ પરમાત્મા છે. તેમ બ્રહ્મ પણ કહે છે. તે જ ટૂંકમાં પ્રણવ અથવા તો ઝૂંકાર કહેવાય છે. તેને જે જાણી લે છે તે જીવનમાં ધન્ય બની જાય છે.

— યોગેશ્વરજી

ઘર : ૨૪૮૦૪૨૮ ઓફિસ : ૨૩૬૦૩૭૬
મોબાઈલ : ૯૮૨૪૨૧૫૨૬૭

ખેતીની સિંચાઈ માટે વિશ્વસનીય એન્જિન

“સત્યવાન” તથા “ચંદન”

૬, ૮ તથા ૧૦ હો. પા.

—: બનાવનાર :-

❁ કનેરિયા એન્જિનીયરિંગ વર્ક્સ ❁

૧/W, ભક્તિનગર ઈન્ડસ્ટ્રીયલ એસ્ટેટ, રાજકોટ-૩૬૦૦૦૨

૧૦

અધ્યાત્મ

યાત્રાનો આરંભ બેસવાથી

ડો. પ્રકાશ ગજજર

આજથી સાઠ વર્ષ પહેલા ‘દિવ્ય જીવન સંઘ’વાળા સ્વામી શિવાનંદનું એક પુસ્તક મારા હાથમાં આવેલું. જીવનમાં સફળતા કેમ મળે ને ઈશ્વરનો સાક્ષાત્કાર કેવી રીતે કરી શકાય એ વિષેના એ અંગ્રેજી પુસ્તકમાં મને એવો રસ પડી ગયેલો કે હું એને ગીતાની જેમ વાંચતો. એમાં સ્વામીજીએ એકાન્તસેવન વિષે ખાસ સલાહ આપેલી. એમનો ભાર મૌન ઉપર પણ હતો.

બ્લેઝ પાસ્કલ નામનો એક સાચો ફિલસૂફ હતો. ‘સાચો’ વિશેષણ એટલા માટે ઉમેર્યું છે કે શબ્દોના ભડાકા કરનારા પોપટપંડિત તો ઘણા હોય છે. પણ અમલમાં મૂકી શકાય એવી નક્કર વાતો દર્શાવનારા કેટલા? આ બ્લેઝે એક જગાએ કહ્યું હતું કે “માણસની મોટા ભાગની મુશ્કેલીઓ લાંબા કે ટૂંકા સમય માટે પોતાની જાત સાથે નહીં બેસવાની અશક્તિમાંથી ઊભી થાય છે.” મને લાગે છે કે મોટા ભાગના માણસો આ વિષે વિચાર જ નથી કરતા. પછી પ્રયોગ અને અનુભવની તો વાત જ ક્યાં રહી? અહીં એ વિષે થોડી વિચારણા કરીશું.

થોડી વાર શાન્તિથી બેસો. મારા ઘણા મિત્રો મને કહેતા કે આ તો કપરામાં કપરું કામ છે. ખાલી હાથે બેસવું, કામ વગર બેસવું એ તો સહુને મુશ્કેલ લાગે છે. કદાચ એટલા માટે જ એનું મહત્ત્વ છે ને માટે જ આ પ્રયોગ કરવાનો છે.

એકલા જ બેસવાનું. આ વળી કપરી શરત. બે ચાર જણની

વચ્ચે બેસવાનું હોય તો ચાલે. એ આપણો અનુભવ છે. પણ સદા બોલતા જ રહેનારાને મૌન રહેવાનું ને પાછું એકલા બેસવાનું, એ તો ના ફાવે એવી બાબત થઈ.

પંદરવીસ મિનિટ કે સહેજ વધારે બેસી શકાય તોય સારું. સમજો કે આ એક અતિઅગત્યનો પ્રયોગ છે. આપણે જાત-જાતનાં પારખાં કરતા રહીએ છીએ. છેવટે શૂન્ય આવે છે. જ્યારે આમાં તો કશુંક પામવાનું છે. સમજો કે જીવનની એક સુરેખ ચાવી મેળવવાનો આ પ્રયોગ છે.

રેડીઓ, ટી. વી. એ આપણને બેકલા બનાવે છે. એટલે પંદરવીસ મિનિટ માટે એમની માયા જાળમાંથી મુક્ત થવાનો પ્રયાસ કરવો જોઈએ. વાંધો નહીં આવે.

વાંચવાનું પણ નથી એ સમય દરમિયાન. ટૂંકમાં આપણી વૃત્તિને વિચલિત કરે એવું કોઈ પણ કામ આ થોડા સમય દરમિયાન મુલતવી રાખવાનું છે. આમ તો બેસવાનું જ હોય છે. પણ દલીલખોર મન ચાલવાના ને એવા વિકલ્પ સૂચવે છે. એનું નથી સાંભળવાનું. જોઈએ તો પથારીમાં સૂઈ શકાય ખરું.

મૂળ મુદ્દો છે પોતાની જાત સાથે રહેવાનો અને એમાં પાછું કોઈ જટિલ વિધિવિધાન નથી. માત્ર બેસવાનું જ છે. કપરા લાગતા એ કામની શરૂઆત કરો અને જુઓ કે શું થાય છે. શરૂઆતમાં તો અકળામણ થશે. રમતાભમતા મનવાળા શરીરને થોડી વાર માટે પણ બેસાડીએ તો એ અંકુશ એને ગમે કેમ?

જાણે કે તમે મૌન અને શાન્તિના ખોળામાં બેઠા છો, એવી કલ્પના કરો. અરે, કલ્પના કરવાની પણ તકલીફ ના લેવી હોય તોય ચાલશે. ખાલી બેસી રહો અને અદ્રષ્ટને પોતાનું કામ કરવા દો.

પ્રાર્થના, શુભચિંતન કે મંત્રજપથી પણ દૂર રહેવાનું છે આ પ્રયોગ દરમિયાન ઘણા એવી દલીલ કરશે કે એમ તો ના ચાલે. અરે ભાઈ, આમ પણ આપણે ક્યારે અહોરાત્ર સાધનામાં તલ્લીન રહીએ છીએ?

તમારો તમારી જાત સાથેનો સંપર્ક થશે, સ્વનો સંબંધ વધવા માંડશે. એ કેવી આશ્ચર્યની વાત છે કે પોતાની સાથે અહર્નિશ રહેવા છતાં આપણે પોતાનાથી સાવ જ અજાણ હોઈએ છીએ.

જીવન જીવવાની કળા શીખવનારા મારા એક મિત્રને ઘણા સાધકો પૂછતા કે “સ્નાન કરતી વખતે ઘણીવાર પરમ આનંદ કેમ અનુભવાય છે?” જવાબ સ્વાભાવિક છે. એ વખતે એકલા તો હોઈએ જ, મન સામે કોઈ વિશેષ પ્રવૃત્તિ ના હોય. ત્યારે અનાયાસ ભીતરની કામગીરી શરૂ થઈ જાય છે.

મોટા ભાગના માણસોને થોડી વાર માટે પણ એકલા બેસવાનું ફાવતું નથી. અભ્યાસની વાત છે, રુચિનો વિષય છે, પ્રયોગની બાબત છે, રસની સૂઝબૂઝનો સવાલ છે. જો આરંભ કરીએ તો આગળ વધાય ને ઊંડા જવાય.

અધ્યાત્મને રસ્તે જવાની મનોવૃત્તિવાળા કે સાધનામાં થોડા-ઘણા આગળ વધનારા માણસો ઘણીવાર ફરિયાદ કરતા હોય છે કે મન સ્થિર રહેતું નથી. બડાબડા લોકોએ, માંધાતાઓએ ક્યારેક મારી પાસે આવી ફરિયાદ કરી હશે. મૂળ પાયામાં જ પોલ. નિષ્ઠાનો અભાવ ને પ્રયોગશીલતાનું મીઠું.

કવિ કાન્તે પાન્ડુરાજના જંગલનિવાસ દરમિયાન ઘટેલી ઘટનાઓ વિષે ‘વસંતવિલાસ’ નામે ખંડકાવ્ય લખેલું. એમાં પાંડુની મનઃસ્થિતિને માત્ર આઠ જ શબ્દોમાં વર્ણવતાં કવિએ લખ્યું હતું : “રાગ ને ત્યાગની વચ્ચે હૈયું એ જૂલતું હતું.”

ભલભલાની આ હાલત છે. આપણાય મનઝૂલા ક્યારેય અટકતા નથી.

અસ્તિત્વવાદી ફિલસૂફ કાફકાના વિચાર મને ઘણીવાર અટપટા ને ઉટપટાંગ લાગ્યા હતા. પણ એનું એક વિધાન મને ખૂબ ગમી ગયું હતું : “તમારે પોતાની જગા છોડીને જવાની કોઈ જરૂર નથી. જ્યાં બેઠા છો ત્યાં બેઠા રહો ને રાહ જુઓ. ના, રાહ જોવાની પણ જરૂર નથી. બસ, પ્રશાન્તિ જાળવો. ચેતના ક્રમશઃ પોતાનું સાચું સ્વરૂપ તમારી સામે પ્રગટ કરશે. અનેરા આનંદના અણમૂલ ખજાના એ તમારા ચરણે ધરી દેશે.”

આની ઉમળકાભેર નોંધ મેં એટલા માટે લીધી છે કે મને એ અનુભવ થઈ ગયો છે. છેક ચાર વરસની કુમળી વયે આ સુંદર દિશામાં રસ પડવાનું શરૂ થયું હશે. બાળપણથી જ એકાન્તમાં રહેવાનું ગમતું. લોકોની વચ્ચેથી પણ મારો આગવો ખૂણો ખોળી લઉં. કુદરતે પોતાની કળા દેખાડવા માંડેલી. પરમની કૃપાના અનુભવો શરૂ થઈ ગયેલા. આજ બોંતેર વર્ષની ઉમ્મરે એ દિશામાં ઠીક ઠીક આગળ વધાયું છે. ચારે બાજુનું જગત જોતાં એ નથી સમજાતું કે કોલાહલ અને કકળાટ માનવીને શા માટે ગમે છે ને શાન્તિના મંજુલ રવની એ શા માટે અવગણના કરે છે.

બેસો. રોજ થોડી વાર માટે પણ બેસો. ના ગમે તોય બેસો. પાંચપંદર મિનિટ પણ ચાલશે. ને એકવાર ‘મજો’ પડી ગયો, પછી સમજાશે કે આ તો સાવ સરળ છે. આત્મસાક્ષાત્કાર, ઈશ્વરદર્શન સહજ બનશે. આંતરિક શક્તિઓની જાગૃતિ અનુભવાશે. ભીતરના ખજાનાનો ખ્યાલ આવશે. અને મજાની વાત તો એ છે કે બાહ્ય જીવનમાં પણ આમૂલાત્ર પરિવર્તન

આવશે. બહારના લોકો અને જગત ઉપર આધાર રાખવાનું ઘટવા લાગશે. અનુભવી સંતો જેને ‘આઠોં પ્રહર ખુમારી’ કહે છે એ અનુભૂતિના દરિયામાં સહેલગાહ શરૂ થશે. લાગશે કે જિંદગી જીવવા જેવી છે.

અંગત વાત કહેવાની રજા લઉં? ભૂતકાળમાં એવા સમય-ખંડ પણ પસાર કર્યા હશે જ્યારે ગજવામાં કાણી કોડીય ના હોય. પણ ચિંતા અને વિષાદની તાકાત નહીં કે ચહેરા ઉપર રાજ કરે. માંચલો જાગી ગયો હોય, ભીતરના ભવ્ય ખજાનાની ખબર પડી હોય ત્યારે કોડી ને રૂપિયા ને સગવડો ને અભિપ્રાય તો નગણ્ય બની જાય. એકાન્તવાસ અને પરમાત્માની દયાને કારણે એ મુકામ પાછળ રહી ગયા. હવે નવા મુકામમાં વાસ છે, નવી કેડીપર યાત્રા છે.

તમેય બેસવાનું શરૂ કરો. ને કેવા ચમત્કાર થાય છે એ જાતે જ અનુભવો. ○

★ સુધારો ★

કેટલાક વાંચકોએ અમારું ધ્યાન ‘અધ્યાત્મ’ના ડીસેમ્બર, ૨૦૦૪ના “મા સર્વેશ્વરી અહોભાવ નહિ, ભાવ ચાહે છે” લેખના પાના ૧૧ પરની ૧૧મી લીટીમાં છપાયેલ “ઈંદિરા બેટીજી જેને હાથ પકડીને ઉધ્વસિન ગ્રહણ કરવા વિજ્ઞાપ્તિ કરે છે” તેમાં શ્રી ઈંદિરાબેટીજી ને બદલે ‘શ્રી ઈંદિરા દેવી’ વાંચવું. શ્રી દિલીપકુમાર રોયનાં શિષ્યા શ્રી ઈંદિરાદેવીની મુલાકાત પૂ. માને તેમના સ્થાને પૂનામાં ગયાં ત્યારે થયેલી. તે ઘટનાના સંદર્ભમાં શ્રી તરલાબેને આ ઉલ્લેખ કર્યો છે.

—તંત્રી

પ્રાતઃકાળ પ્રાર્થના

સુરેશભાઈ શાહ-ટોરન્ટો

“પૂ. શ્રીનો પ્રથમ પરિચય” “પૂ. શ્રીના પ્રથમ દર્શન”

સંસારમાં પ્રત્યેક માનવી પોતાના પુરુષાર્થ અને પ્રારબ્ધના આધારે, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે પૈસો, પદ, પ્રતિષ્ઠા વૈભવ અને દુન્યવી સુખો પ્રાપ્ત કરી શકે છે પણ જીવનમાં આધ્યાત્મિકતા પૂર્વજન્મના સુસંસ્કારો અને ગુરુકૃપાથી જ લભ્ય થાય છે. સાચા, સમર્થ અને આત્મસાક્ષાત્કાર કર્યો હોય તેવા સદ્ગુરુનાં દર્શન-માત્ર જીવનને ધન્ય અને કૃતાર્થ કરે છે.

ઈ. સ. ૧૯૪૫ ના સમયની આ વાત છે. અમારા સદ્ગત પિતાશ્રી મોહનભાઈ સાબરમતીથી પોતાના સહકાર્યકર્તાઓ સાથે ઉત્તરભારતની યાત્રાએ ગયા હતા. એક દિવસ ગુજરાતી ભોજનશાળામાં ઋષિકેશમાં જમવા ગયા, ત્યાં તેમને માહિતી મળી કે, કોઈ “ગુજરાતી મહાત્મા” ઋષિકેશમાં સાધના કરે છે અને રહે છે. સંત ગુજરાતના હોવાથી પિતાશ્રી તેમના દર્શન માટે ગયા. ભરયુવાનવય, સાદું જીવન, પ્રેમાળ વ્યવહાર અને ઈશ્વરમગ્ન જીવન જોઈ પ્રથમ દર્શને જ પિતાશ્રીએ તેમને ગુજરાતમાં પધારે ત્યારે સેવાનો લાભ આપવા વિનંતિ કરી. વાર્તાલાપથી જાણવા મળ્યું કે “ગુજરાતી મહાત્મા” ગુજરાતમાં ધોળકા તાલુકાના, સરોડા ગામના રહેવાસી હતા. સાબરમતી-થી સરોડા લગભગ ૩૫ થી ૪૦ કિ. મી. થાય.

પિતાશ્રીની લાગણી અને આમંત્રણને માન્ય રાખી પૂ. શ્રી ઈ. સ. ૧૯૪૭ માં પ્રથમવાર સાબરમતીમાં પધાર્યા અને શ્રી

ઈશ્વરભાઈ પ્રજાપતિને ઘેર, રામનગરમાં તેમનો મુકામ થયો. સાથે મા જ્યોતિર્મયી પણ હતાં. માતાપિતાને લીધે અમને પણ પૂ. શ્રીના દર્શન નવ વર્ષની બાળઉંમરે થયાં. આ દિવસોમાં “હું તમારે શરણે આવું છું” પ્રાર્થના પૂ. શ્રીએ પ્રાતઃકાળમાં નિત્યપ્રાર્થના માટે પિતાશ્રીને આપી. જે તેઓએ ૧૫ જુલાઈ, ૧૯૯૭ જીવનના અંતિમ દિવસ સુધી નિયમિત રીતે કરી.

સુરેશ, ઉષા, રાજુ, શોભના અને દીપક પાંચે સંતાનોને શ્રી મોહનભાઈ અને શારદાબેને વારસામાં પૂ. શ્રીની સેવા, સત્સંગ અને પૂ. શ્રીની આત્મિયતા આપ્યાં. સમય, સમજ અને સંજોગો પ્રમાણે કમે કમે તેનો વિકાસ થયો.

પૂ. શ્રી યોગેશ્વરજી સ્વરચિત સંસ્કૃતભાષામાંથી

સમશ્લોકી અનુવાદ

(રચનાકાળ ઈ. સ. ૧૯૪૫)

૧. કોઈ તમને શંકર કહે છે, કોઈ દેવીરૂપે તમારી ઉપાસના કરે છે, કોઈ સૂરજ કે ગણપતિના રૂપમાં તમને પૂજે છે, પરંતુ એ બધા રૂપોમાં એક તમે જ રહેલા છો એમ માનીને હે પ્રભુ, હું તમારે શરણે આવું છું.

૨. જન્મ અને ઘડપણનાં દુઃખ તેમજ અનેક પ્રકારનાં રોગ જીવનમાં આવે છે. અને કાગડા, ભૂંડ વગેરે યોનિઓમાં જન્મ થાય છે, એ બધાનું એક જ કારણ છે કે માણસ તમને ભૂલી જાય છે. માટે હે પ્રભુ, હું તમારે શરણે આવું છું.

૩. ભાઈ, પિતા, માતા અને સ્ત્રી, પુત્ર, કુલ અને ધન તેમ જ બળ એમાંનું કાંઈ જ મનુષ્યને મૃત્યુના મુખમાંથી બચાવી શકતું નથી, એમ માનીને હે પ્રભુ, હું તમારે શરણે આવું છું.

૪. મેં અભિમાન છોડીને મહાન પુરુષોની સેવા કરી નથી

તેમ જ શ્રદ્ધાભક્તિથી તીર્થસ્થાનોનું સેવન કર્યું નથી, તેમ જ વિધિપૂર્વક દેવતાઓની આરાધના કરી નથી, માટે હે પ્રભુ, હું તમારે શરણે આવું છું.

૫. ખરાબ વાસનાઓ હંમેશા હૃદયમાં ઊઠ્યાં કરે છે, અને મન તેમ જ શરીરને અનેક પ્રકારના રોગો સતાવે છે, આ પ્રમાણે જીવનમાં કોઈ જ આનંદ નથી એમ માનીને હે પ્રભુ, હું તમારે શરણે આવું છું.

૬. પૂર્વજીવનને યાદ કરું છું. તો તે વખતે જે દુષ્ટ કર્મો મેં કરેલાં તે યાદ આવે છે અને હૃદય કંપી ઊઠે છે, પરંતુ તમારી પતિતપાવનતાનો વિચાર કરું છું તો ધીરજ આવે છે. એટલા માટે હે પ્રભુ, હું તમારે શરણે આવું છું.

૭. નીચ હોય, પાપી હોય, નિંદિત હોય એવો માણસ પણ ફક્ત એકવાર એમ કહી દે કે હે પ્રભુ, હું તમારો છું તો તેને તમે તમારું મહાન પદ આપો છો. એટલા માટે હે પ્રભુ, હું તમારે શરણે આવું છું.

૮. વેદમાં, ઉપનિષદ્માં, પુરાણો, રામાયણ કે મહાભારતમાં એક તમારો જ મહિમા અનેક પ્રકારે ગાવામાં આવ્યો છે, માટે હે પ્રભુ, હું તમારે શરણે આવું છું.

‘મા’ની કૃપા ચમત્કાર નથી, સહજ સ્નેહનું સ્વાભાવિક પરિણામ છે.

પ્રા. તરલાબહેન દેસાઈ

બુદ્ધિના ઈલાકામાં ન આવે, તર્કની પકડમાં ન આવે તો માનવ એને ‘ચમત્કાર’ ગણી લેવા લલચાય છે. હકીકતમાં ચમત્કાર જેવું કશું છે જ નહિ. શ્રી રમણ મહર્ષિ કહે છે કે, ‘દેવો પણ વરદાન આપી શકતા નથી.’ ‘પ્રત્યેક જીવ પ્રારબ્ધ અનુસાર કે કર્મ અનુસાર ચાલે છે.’

કર્તા પ્રત્યેક જીવને પ્રારબ્ધ અનુસાર કે પૂર્વકર્મ અનુસાર ચલાવે છે. જે નથી થવાનું તે માથું પટકવા છતાં નથી જ થવાનું અને જે થવાનું છે (તે થઈને જ રહેવાનું છે) તેને રોકવાના લાખ પ્રયત્ન છતાં. વળી દરેકે દરેક વસ્તુ પૂર્વનિર્ણિત છે.

આઈન્સ્ટાઈન પણ કહે છે : ‘Nothing happens by chance.’ ‘કશું યાદચ્છિક કે આકસ્મિક નથી બનતું’

‘અધ્યાત્મ’ અને ‘વિજ્ઞાન’ બંને ચમત્કાર જેવા શબ્દ નીચે સહી કરવા સ્પષ્ટ ના પાડે છે.

એટલે પરમ પૂજ્ય ‘મા’ સર્વેશ્વરી આપણા પર કૃપા વરસાવે છે, એ હકીકતને ‘ચમત્કાર’ શીર્ષક નીચે કૃપયા મત મૂકવી.

કોઈ કોઈનું પ્રારબ્ધ બદલી શકતું નથી. પણ પ્રાર્થના.. પરમાત્મા પ્રત્યેના અસીમ પ્રેમના પરિપાકરૂપે પ્રગટેલી હૃદયઆરત પ્રારબ્ધની માત્રામાં ઘટાડો અવશ્ય કરી શકે છે, જેને આપણે લૌકિકભાષામાં ‘શૂળીનો ઘા સોયથી ગયો’ કહી ઓળખીએ છીએ.

જાન્યુઆરી : ૨૦૦૫

૧૯

પૂજ્ય 'મા' જેવાં માનવમાત્ર માટે સહજ પ્રેમકરુણાથી છલકતાં હૃદયો એમનાં ભક્તજનોનાં, પ્રારબ્ધપ્રાપ્ત દુઃખો પોતે અંગીકાર કરી લઈ, એમને વેદના મુક્ત રાખી શકે છે.

એનાથી પણ વિશેષ વાત તો એ કે, જે સંતનું શ્રી ચરણ સેવે છે, એ શરણાર્થીના મનનો અભિગમ બદલી નાખી, એની પ્રારબ્ધપ્રાપ્ત પીડાને આનંદથી સહવા કે સમજણપૂર્વક વેઠી લેવા સક્ષમ બનાવે છે.

પ્રારબ્ધપ્રાપ્ત વેદનાને પૂ. મા જેવા કેવળ પ્રભુપ્રીતરત હૃદય 'પ્રભુપ્રસાદ' ઓળખાવી, અભિશાપરૂપ પીડાને વરદાનરૂપે પ્રતિષ્ઠિત કરી આપી, ભક્તજનોને હળવા રાખી શકે છે.

અલબત્ત આના મૂળમાં 'શ્રદ્ધા' છે. જે અશક્ય લાગતા કાર્યને શક્ય-સંભવિત બનાવે છે.

એટલે પૂ. 'મા'ની કૃપાને ચમત્કાર તરીકે ઓળખી- ઓળખાવી એનું ગૌરવ ઓછું કરવાને બદલે, પૂ. 'મા'ના અસીમ પ્રેમમાં એવી તાકાત હોય છે કે તે ભક્તજનનું ચિત્ત પરિવર્તન કરી, એના માંસમજજામાં એવો ફેરફાર કરી દે છે કે, પ્રારબ્ધપ્રાપ્ત દુઃખો, વિઘ્નો, અંતરાયોને જોવાની એની દૃષ્ટિ સમૂળગી બદલાઈ જાય છે. અને એને 'પ્રેમનો ચમત્કાર' ગણવો હોય તો ગણી શકાય કેમ કે 'જગતમાં પ્રેમથી મોટો કોઈ ચમત્કાર નથી.'

૨૦ મી જુલાઈએ અમને નડેલો અકસ્માત, મારી ઈજા, મારી પીડા આરામનો 'રાજયોગ' બની ગયેલી, કેમ કે પૂ. માએ દૃષ્ટિ-પરિવર્તન કરી નાંખેલું. ડોક્ટરે કહેલું કે, 'જરા deep (ડિંડો) ઘા હોત તો fatal (પ્રાણઘાતક) થઈ જાત. એ ન થયું એ મારું પ્રારબ્ધ હતું, પણ એ પીડામાંથી હેમખેમ પાર

૨૦

અધ્યાત્મ

ઉતારી એની પાછળ પૂ. માનો નિતાન્ત પ્રેમ, સ્નેહભરી કાળજી હતાં. જે મારા જેવા ક્ષુદ્ર જીવ માટે અલબત્ત ચમત્કારરૂપ!!'

અહમ્થી આત્મા તરફ યાત્રા શરૂ થાય કોઈ સામાન્ય જીવની એ પરમ હિતકારી સંતની સ્નેહકૃપા છે. એનાથી ઓછું આપવું કોઈ સંતને ખપતું નથી. એટલે એ માટે જે કંઈ જરૂરી હોય-ભૌતિક સંપત્તિ, કીર્તિ, માન-સન્માન, દેહ, મન સુખાકારી બધું એ ધરી દે છે. એ ધરતી વખતે એમના મનમાં એ 'પડાવ' છે Flag station એ સ્પષ્ટ હોય છે, પણ મોટાભાગના માણસો એને 'કાયમી મુકામ' ગણી લઈ, એને જ સંતકૃપાનું પ્રમાણ માની લઈ, સ્થિર, જડ, સ્થગિત થઈ જાય છે. અને 'ચમત્કાર'નાં સ્તોત્રો લલકારવા માંડે છે.

સંતની કૃપાનો છેડો-જીવને આત્મસ્થ કરીને જંપે છે, એ એની સાચી સિદ્ધિ છે. અને એ જ કદાચ એક માત્ર ચમત્કારનો દરજ્જો પ્રાપ્ત કરી શકે એવી 'સામાન્ય ક્ષુદ્ર જીવની સ્થિતિ' છે.

○

શ્રી યોગેશ્વર કૃપા

❀ સંદીપ વેલ્ડીંગ વર્ક્સ ❀

શ્રીલ, દરવાજા, તેમજ મેઈન ગેટના સ્પેશ્યાલીસ્ટ
તેમ જ

દરેક જાતનું રીપેરીંગ કામ કરનાર.

મોદી બંગલા, ઉમરા જકાત નાકા પાસે, સુરત-૩૯૫૦૦૭

ફોન : (૦૨૬૧) ૨૨૫૪૯૮૨, ૨૨૫૮૮૦૪

About MAA and My Experiences With MAA

Ruta Sutariya (Age-13) Grade 8 USA.

There was another quite astonishing experience that my family had. This took place just before my parents were going to India for the shibir. It was around November 28,2003 at about 2:00 p.m. We were going grocery shopping at Shop Rite. While paying for all the things we bought we were in a rush. At that time my father accidentally left his wallet there. Nobody knew that this happened until we went to the mall and had to pay for the items we bought. At this point, my daddy said to me that I don't have my wallet with me! We all had a dramatic impact on us except my daddy; he was pretty calm then the rest of us. We were trying to trace back our steps to see if we can try and figure out where we left it. What would happen if we could not find my daddy's wallet? We would be in some big trouble. My daddy's license, credit cards, money, pictures and everything else was in there! At this point my brother and I started to pray to MAA-Prabhu. We were praying very deeply. After about 45 minutes of searching for

the wallet, we were disappointed that we didn't find the wallet. But we had faith in MAA-Prabhu that they heard our prayers and they will help us find it soon. I said to my daddy that you had your wallet before we went to Shop Rite, right? And then you didn't have it after Shop Rite that means maybe you left it at the desk while you were paying. So we went back to Shop Rite. We asked the girl who was working at the desk, if she saw a wallet any where around. She smiled and she said I knew that you would come back for this. She gave the wallet to my daddy. From this experience my faith was increased in MAA-Prabhu A LOT! We came back home and we all did 108 pranams extra to thank MAA-Prabhu.

This experience that I had was just recent. It was so unexpected. This experience took place at six flags. The day before that we decided to go to six flags, MAA called us to the mandir to talk to her. But we were down stairs talking with another family that may be our family and your family should go to six flags together tomorrow. Then the 3 kids (Ruta, Akash, Arti) said yes, that's a really good idea and that would be fun! But then my

જાન્યુઆરી : ૨૦૦૫

૨૩

daddy was like how about we take you kids to nine flags? That was supposed to be a joke type of saying. Then MAA called us all upstairs to talk with her. Right when we go up there she told me all of you should go to six flags tomorrow. We all were wondering how did she figure out that we were talking about going to six flags tomorrow? She could not have heard us talking about six flags because all the doors were tightly closed. So we talked to her for about 2 hours and then we left. At the end of our conversation she tells me to go to six flags tomorrow. The next morning both families got ready to go out to six flags. All together there were 6 people. Since Arti and Amit bought season passes they got 2 free tickets. So that means 4 people could go in or free. So we only needed to buy 2 more tickets. But that morning we were very lucky! This man comes up to Arti and me and asks us if we want tickets for 30 dollars each. We said okay. Then he asked us how many do we need. We said we only need 2 tickets. Then he said if you only need 2, I will give them to for free. And those tickets not only were for free but they also had free lunch from 12:00 to 3:00 for 2 people. So we all entered for free

૨૪

અધ્યાત્મ

and Arti and I had a really nice lunch. I am really glad that MAA told me the right day to go to six flags, because we could not make up our minds on what day to go because the weather was really unpredictable. It kept on changing every minute. But this day that we went was wonderful in every-way, even weather wise! It was lots of fun and it was great.

શાસ્ત્રજ્ઞાનનો સાર આખરે એ છે કે માણસે હૃદયને નિર્મળ કરી સદાચારી બનવું ને આત્મદર્શી થવું. બધાં જ શાસ્ત્રો છેવટે તો માણસને પરમાત્માને ઓળખવાનો કે પરમાત્માની વધારે ને વધારે પાસે પહોંચવાનો આદેશ આપે છે. — યોગેશ્વરજી

ફોન : દુકાન : ૨૨૫૮૮૧૨ ઘર : ૨૬૬૪૦૭૮

મોબાઈલ : ૩૧૧૦૩૦૪

દીપક સી. મહેતા

❁ કૃષ્ણા ફિલ્મ્સ એન્ડ સ્ટુડિઓ ❁

૧, શ્યામ એપાર્ટમેન્ટ, કાકડીઆ કોમ્પ્લેક્ષ પાસે,
ઘોડદોડ રોડ, સુરત-૩૯૫૦૦૧

પૂ. મા અને પૂ. મા સાથેના મારા અનુભવો

ઋતા સુતરિયા (ઉ. ૧૩ વર્ષ.) શ્રેણી ૮, અમેરિકા

અનુવાદ : કુ. મૈત્રેયી ત્રિવેદી

એક બીજો અનુભવ મારા મમ્મી-પપ્પા શિબિર માટે ભારત જતા હતા, ત્યારે બન્યો. ૨૮ નવેમ્બર ૨૦૦૩ લગભગ ૨ વાગ્યે અમે મોટા સ્ટોરમાં ખરીદી કરવા જતાં હતાં પાછા આવવાની ઘણી ઉતાવળ હતી ને ઉતાવળમાં એમનું પાકિટ તે દુકાનમાં જ ભૂલી ગયા! અમે Mallમાં ગયા અને પૈસા આપવાના થયા ત્યાંસુધી અમને ખ્યાલ જ ન આવ્યો કે પપ્પા પાસે પાકીટ જ નથી. અમે સહુ ઉત્તેજિત થઈ ગયા. પણ પપ્પા શાંત જ રહ્યા. અમે વિચાર કરતાં હતાં કે ક્યાં ખોવાયું હશે ને જો નહિ મળે તો શું થશે? કારણ કે પપ્પાનું લાયસન્સ, ક્રિડિટકાર્ડ, પૈસા અને ફોટા વગેરે બધું જ તેમાં હતું. આ તબક્કે મારો ભાઈ અને હું પ્રભુને પ્રાર્થના કરવા લાગ્યાં. લગભગ પોણો કલાક શોધ્યા પછી પણ અમને તે પાકીટ ના મળ્યું પણ અમને શ્રદ્ધા કે મા-પ્રભુ અમારી પ્રાર્થના સાંભળશે અને જલ્દી એ પાકીટ મળી જશે. ત્યારે જ મેં પપ્પાને કહ્યું કે આપણે મોટા સ્ટોરમાં ગયાં તે પહેલાં તમારી પાસે પાકીટ હતું અને ત્યાંથી આવ્યા પછી ન હતું એટલે કદાચ તમે તે દુકાનના ટેબલ ઉપર પાકીટ ભૂલી ગયા હશો. એટલે અમે બધાં પાછાં તે સ્ટોર ઉપર ગયાં. અમે ત્યાં કામ કરતી છોકરીને પૂછ્યું કે તમે પાકીટ જોયું છે? એણે કહ્યું કે મને ખબર જ હતી કે તમે આવશો ને તે પાકીટ તેણે પપ્પાને આપ્યું. આ અનુભવ પછી મારી શ્રદ્ધા મા-પ્રભુમાં વધુ દૃઢ બની. અમે ઘરે આવ્યાને મા-પ્રભુનો

આભાર માનવા ૧૦૮ પ્રણામ કર્યાં.

હમણાનો જ એક અનુભવ જણાવું અચાનક જ થયો Six flags નામની જગ્યાએ જતાં પહેલાં માએ અમને મંદિરમાં એમની સાથે વાત કરવા બોલાવ્યાં હતાં. પણ અમે એક બીજા પરિવાર સાથે વાતો કરતા હતા કે અમારા પરિવાર અને તેમના પરિવારે Six flags સાથે જવું જોઈએ ને અમે ૩ બાળકો ઋતા, આકાશ અને આરતીએ હા પાડી અને કહ્યું કે ખૂબ મજા આવશે. મારા પપ્પાએ મજાકમાં કહ્યું કે અમે તમને Six flags ની બદલે Nine flags લઈ જઈએ તો કેવું!! ત્યાર પછી અમો ઉપર ગયા ને ત્યારે તરત જ માએ કહ્યું કે તમે સૌ કાલે Six flags જજો. અમને સૌને થયું કે માએ કેમ જાણ્યું કે અમે કાલે Six flags જવાના છીએ. બધા દરવાજા બંધ હતા અમારી વાતો સંભળાવાની સંભાવના ઓછી હતી. લગભગ ૨ કલાક વાત કરી ને વિદાય લીધી. ત્યારબાદ માએ અમને સૌને Six flags જવા કહ્યું ને બીજા દિવસે સવારે અમે ૬ જણ તૈયાર થઈ ગયા. આરતી ને અમીત પાસે સીઝન પાસ હતા એટલે તેમને ૨ ફી ટીકીટ મળી એના કારણે ૪ જણ ફીમાં જઈ શક્યા. પછી અમારે ૨ જ ટિકિટ લેવી પડી ને એ દિવસ અમારો ખૂબ સારો હતો. અમે ત્યાં પહોંચ્યા ત્યારે મને અને આરતીને પૂછ્યું કે તમારે ૩૦-૩૦ ડોલરમાં ટીકીટ જોઈએ છે ત્યારે મને પૂછ્યું કે કેટલી ટિકિટ જોઈએ છે તો અમે કહ્યું કે ૨ જ જોઈએ છે. તો એણે કહ્યું જો તમને ૨ જ જોઈતી હોય તો હું તમને મફતમાં આપી દઈશ અને એ ટીકીટ ઉપર ફી જમવાનું ૨ જણ માટે મળી ગયું. ને અમે બધા મફતમાં Six flags જઈ આવ્યા. મને અને આરતીને સરસ ભોજન મળ્યું. અમને ખૂબ

આનંદ થયો કે માએ અમને નિશ્ચિત દિવસે મોકલ્યા. બદલાતા મોસમને લીધે અમને સમજાતું ન હતું કે ક્યા દિવસે જવું? પણ અમે ગયા એ દિવસે મોસમ ખૂબ સરસ હતું. અમને ખૂબ મજા આવી.

આ વર્ષે હું પહેલી જ વાર શિબિરમાં ગઈ હતી. મને શિબિર-માંથી ઘણું બધું શીખવા મળ્યું. સૌથી અગત્યનું બીજા માટે આપણે ત્યાગ કરવો જોઈએ. એક દિવસ જોષીકાકા અમને ગોપીગીતનો અર્થ સમજાવતા હતા. ત્યારે એમણે ત્યાગની વાતો કરી એમણે કહ્યું કે મોટા થઈને તમે જેમ જેમ કમાતા જાવ ને આગળ વધતા જાઓ, તેમ તેમ તમારી કમાણીમાંથી તમારા કરતાં વધુ જરૂરિયાતવાળી વ્યક્તિ માટે ત્યાગ કરવો જોઈએ. એમનો કહેવાનો અર્થ એ હતો કે તમારે પૈસા કમાયને આપી દેવા. દા. ત. તમે પૈસા કમાયા ને એવી વસ્તુ ખરીદો કે જેની જરૂર તમને નથી એવી વસ્તુ પર ખર્ચ કર્યા વગર તેનું દાન આપો, જેથી કોઈ બીજું જેની પાસે કાંઈ નથી રહેવા માટે ઘર પણ નથી, એ પૈસાનો જીવન જરૂરિયાત માટે ઉપયોગ કરી શકે. બીજું અમને શીખવા મળ્યું કે સુખશાંતિ માટે હંમેશાં પ્રણામ કરતા રહેવું જોઈએ. શિબિરના છેલ્લા દિવસે આ વસ્તુ અમને સૌને બરાબર મગજમાં બેસી ગઈ જે બધા છેલ્લા દિવસે ત્યાં હતા તે બધા જાણતા જ હશે કે હું શાની વાત કરું છું. છેલ્લા દિવસે સવારે મા સાથે રોજ પ્રમાણે પ્રણામ કર્યાં. અને માએ પાંચ મિનિટ પછી પૂછ્યું કે કોને માની સાથે પ્રણામ પાછા કરવા છે? અમે બધાએ ઉત્સાહમાં હા પાડી ને અમે સૌએ મા સાથે પ્રણામ કર્યાં. થોડીવાર રહી માએ ફરીવાર પૂછ્યું ને અમે સૌએ ફરી પ્રણામ કર્યાં. ત્યારબાદ માએ અમને કહ્યું કે અમારે થોડા જ પ્રણામ બાકી છે અને અમને કોણ સાથ

આપણે? એમના બાકી રહેલા ૧૦૦૦ પ્રણામ પણ કર્યાં. અને કાર્ટન્ટર જોયું તો ૧૦૦૦ પ્રણામ કર્યાં હતા. આટલા બધા પ્રણામ કર્યા પછી તન અને મન એકદમ સ્વસ્થ હતું. અને જરા પણ થાક લાગ્યો ન હતો. એકદમ તાજગીનો અનુભવ થતો હતો. ૩ વાત શીખી કે જમતાં જમતાં બોલવું નહિ. એક દિવસ અમે સૌ મુખ્ય હોલમાં બેઠા હતા ત્યારે માએ કહ્યું કે જો તમને ગળાનાં કેન્સરને આમંત્રણ ના આપવું હોય તો ખાતા ખાતા વાત ના કરવી. ત્યાર પછી જ્યારે અમે જમવા બેસતા ત્યારે મા મંત્રજ્ઞાનની સીડી વગાડતાં. અમને બહુ જ આનંદ છે કે માએ અમને સહુને વાર્યાં. નહિતર અમને બધાને ગળાનું કેન્સર થવાની શક્યતા હતી.

આ યાત્રા ખરેખર યાદગાર હતી. અમને સૌને ખૂબ મજા આવી. **Glaciar** જોવા ગયા ત્યારે એક મજાની વાત બની. મારા પપ્પા સુતરિયાભાઈ અને ડ્રાઈવર ભારતીય સંસ્કૃતિ વિશે વાતો કરતા હતા ત્યારે વાત વાતમાં ડ્રાઈવરે ભારતીય સંગીત વિશે કાંઈ કહ્યું. બધા જ્યારે બસમાં ચડ્યા તો ડ્રાઈવરે મારા પપ્પાને ઈન્ટરકોમ આપી દીધું અને પપ્પાએ ઊં યોગેશ્વરાય નમઃનું મંત્રગાન કરીને દોહા ગાવાની શરૂઆત કરી. અજબ વાત હતી કે આ બસમાં બીજા દેશોનાં અને બીજી સંસ્કૃતિ ધરાવતા લોકો પણ હતા. અને તે બધા જેવું આ ભારતીય માણસને ગાતા જોઈને વિડિયો કેમેરો કાઢીને ટેપ કરવા લાગ્યા. આ પ્રસંગ કાયમ યાદ રહેશે.

રામાયણનું કાર્ટૂન સૌ બાળકોને બતાવવાનું હતું. તેમાંથી પણ અમને શીખવા મળ્યું. બતાવ્યા પહેલાં માએ સૌને પૂછ્યું કે કાર્ટૂન જોવાં કોને ગમે છે? મને ત્યારે થયું કે શિબિરમાં વળી ક્યાં કાર્ટૂન જોવાનું. પણ જ્યારે મને ખબર પડી કે એ રામાયણ

જાન્યુઆરી : ૨૦૦૫

૨૯

છે તો મને એમાં ખૂબ રસ પડ્યો. ને બાળકોને ભગવાન વિશે શીખવાનું આ માધ્યમ સારું છે. ફક્ત મને જ નહિ પણ મોટાઓને પણ આ ખૂબ જ ગમ્યું. આ પહેલાં મેં બાળકો માટેનું રામાયણ વાંચેલું હતું. છતાં પણ કાર્ટૂનમાંથી વધુ જાણવા મળ્યું.

એકંદરે મને ખૂબ સારું લાગ્યું કે આ વર્ષે શિબિરમાં ગઈ ઘણું બધું શીખવા મળ્યું ને હું આશા રાખું છું કે આવતા વર્ષે ૨૦૦૫ માં પણ શિબિરનું આયોજન થાય. જય કૃપાળુ મા.

પ્રભુને પ્રાપ્ત કરવાનાં કોઈ સહેલામાં સહેલાં સાધન હોય તો પ્રેમ, પ્રાર્થના ને સમર્પણ છે. છતાં લોકોથી તે થતું નથી, તે કેવું આશ્ચર્ય!

—યોગેશ્વરજી

આ દિવસો પણ ચાલ્યા જશે.

✱ સ્થાપત્ય કન્સ્ટ્રક્શન ✱

પ્રો. મનીષ હરિભાઈ ભોજાણી,

બિલ્ડર્સ એન્ડ ડેવલપર્સ,

મધુર કોમ્પ્લેક્સ, શનાળા રોડ, મહારાજા ટાઈલ્સ સામે,

મોરબી-૩૬૩૬૪૧.

ફોન : (ઓફિસ) ૨૨૧૩૮૧, (રહેઠાણ) ૨૩૦૨૨૨, ૨૨૬૯૦૩

૩૦

અધ્યાત્મ

સાધનાની પારાશીશી

હર્ષદ હ. મહેતા

૧૯૬૧ ની સાલથી સાધનાની મેં શરૂઆત કરી. ભગવદ્-પ્રાપ્તિની આ યાત્રામાં થોડું આગળ જવાયું છે, હજી ઘણી મજલ બાકી છે. જે પ્રકાશ લાઘ્યો છે તે આ લેખમાં દર્શાવવાનો પ્રયાસ છે.

કેટલાક સાધુઓ ભેગા થયા હતા તે સૌ પોતપોતાની ઉંમર કહેતા હતા. એકે કહ્યું દશ વર્ષ. હકીકતમાં આ તેમની સાધના-કાળનાં વર્ષો હતાં. ખરી ઉંમર તો મોટી હતી. પરંતુ પ્રભુના માર્ગે કે આત્મિક ક્ષેત્રે જેટલું જીવાયું તે જ સાચું આયુષ્ય લેખાય. તે રીતે તેઓ વાત કરતા હતા.

ઉષ્ણતામાન કે હવાનું દબાણ માપવા પારાશીશી (થર્મો-મીટર કે બેરોમીટર)વપરાય છે, પારો જેમ વધારે ઊંચે જાય તેમ ઉષ્ણતામાન કે દબાણ વધારે છે તેમ ગણાય. સાધના કેટલી આગળ વધી છે તે જાણવાની કોઈ ભૌતિક પારાશીશી ન હોઈ શકે. તે તો અનુભૂતિ અને સંવેદનાનો વિષય, જે લોકો સાધન-ભજનમાં આગળ વધ્યા હોય તે એવા બીજા લોકોને સમજી શકે. સિદ્ધ હોય તે સાધકને માપી શકે.

યોગેશ્વરજીનું એક સુંદર વાક્ય છે. સાધનાની અભિરુચિ અને પરમાત્માની પ્રીતિ જેમ જેમ વધતી જાય છે તેમ તેમ મન નિર્મળ તેમ જ આસક્તિરહિત બનતું જાય છે. પ્રભુ માટે તલસાટ તીવ્ર બને, વ્યાકુળતા ને વિહ્વળતા વધે તેમ પ્રભુ પણ સામેથી આવવા તત્પર બને છે. દિવસમાં કેટલા કલાક

સ્થિરતા, શાંતિ, સાધકભાવ રહે છે એ તપાસીએ તો પોતાની સ્થિતિનો ખ્યાલ આવે. પ્રભુમાં કે પ્રેમદામાં મન રચ્યુંપરચ્યું રહે છે, સાધનભજનમાં કે ધનપ્રાપ્તિ ને ભોગવિલાસમાં ચેતના વધુ રહે છે તેનું નિરીક્ષણ જરૂરી છે. ધ્યાન કરવા બેસીએ ત્યારે કયા વિચારો પેસી જાય છે તે નોંધવું જોઈએ. ખરું ધ્યાન કેટલું, કેટલે અંશે બરાબર થાય છે તે જોવું જોઈએ.

રામ રાખે તેને કોઈ ન ચાખે એમ કહ્યું છે. પણ પ્રથમ પોતાના ભક્તને રામ જ ચાખતા હોય છે. કસોટી કરતા હોય છે. આશા, ઉમંગ, આનંદથી અને વિધાયક વલણથી આગળ જવાય છે. નિષ્ઠા ને અભીપ્સા પૂરતા પ્રમાણમાં હોય તો અંતે બધું સરળ બની રહે છે.

બે અંતિમ સ્થિતિના માનવો જોવા મળે છે. ૫. પૂ. શંકરાચાર્ય કહે છે તેમ—

અઙ્ગં ગલિતં પલિતં મુણ્ડં, દશનવિહીનં જાતં તુણ્ડમ્।

બૃદ્ધો યાતિ ગૃહીત્વા દણ્ડમ્, તદપિ ન મુચ્ચત્યાશાપિણ્ડમ્।।

—એટલે કે શરીર વૃદ્ધ થાય, વાળ ધોળા થાય, દાંત પડી જાય, હાથમાં લાકડી લઈને ચાલવું પડે છતાં માણસ આસક્તિનો પિંડ મૂકતો નથી. જૈનાચાર્ય શ્રી ભદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજની આંખો પંચ્યાશી વર્ષની ઉંમરે જતી રહી ત્યારે તેમણે કહ્યું તે નોંધવા જેવું છે. ‘બહારનું કેટલુંય જોઈ નાંખ્યું. હવે કુદરતે અંદર જોવાની અનુકૂળતા કરી આપી. તો અંદર ઊતરી જશું.’ આ વચનો જણાવે છે કે એમની સાધનાની કક્ષા ઘણી ઊંચી હતી. આંખોનું તેજ ગયા પછી પણ આ મુનીશ્વરે એકથી દોઢ દાયકાનું બાકીનું જીવન સમતાથી પસાર કર્યું.

પ્રભુની શરણાગતિ જેમ વધે તેમ અહંભાવ ઘટે, નમ્રતા

વધે. જીવન બધું ભગવાનના હાથમાં સોંપી દેવાનું બને. તેના પ્રત્યે જ નિર્ભર રહેવાનું બને. આમ સાધક કે ભક્તની કક્ષા ઊંચી થતી જાય. અષ્ટાંગ યોગમાં (પાતંજલ યોગદર્શનમાં) આઠ પગલાં વર્ણવ્યાં છે. યમ, નિયમ, આસન, પ્રાણાયામ, પ્રત્યાહાર, ધારણા, ધ્યાન અને સમાધિ. શરૂઆતના પગલાં ભર્યા વગર સીધું ધ્યાન કે સમાધિ ન લાગે.

ઉત્તમા સહજાવસ્થા, મધ્યમા ધ્યાનધારણા।

અધમા મૂર્તિપૂજા, તીર્થયાત્રાધમાધમા।।

એટલે સહજ રીતે પ્રભુમય રહેનારની ઉત્તમ અવસ્થા છે. ધ્યાન, ધારણા એ મધ્યમ સ્થિતિ છે. મૂર્તિપૂજા તેનાથી નીચલી કક્ષા છે. તીર્થયાત્રા સૌથી નીચેની સ્થિતિ છે. આ શ્લોક આત્મિક સાધનાના દષ્ટિકોણથી લખાયેલ લાગે છે.

ઉપાધિઓને સાથે લઈ ફરતો માણસ સમાધિ કઈ રીતે પ્રાપ્ત કરી શકે? સમાધાની અને સરળ જીવન સાધનામાં ઉપયોગી છે. એટલે તો કહ્યું છે કે સાધો સહજ સમાધિ ભલી. અધોગામી મનની વૃત્તિઓને ઉર્ધ્વગામી બનાવવી ઘટે. બહિર્મુખ ચિત્તને અંતર્મુખ કરવાનું રહે છે. યુક્તાહાર—વિહારથી યોગ સાધનામાં સરળતા રહે છે.

શ્રી અરવિંદ આશ્રમનાં માતાજી સાધનામાં આવશ્યક ગુણો આ પ્રમાણે જણાવે છે. ગ્રહણશીલતા, અભીપ્સા, પ્રયત્નશીલતા, કૃતજ્ઞતા, વિનમ્રતા, સત્યનિષ્ઠા, શાંતિ, સમતા, ઉદારતા, શુભભાવના તથા હિંમત. આ ગુણોથી પ્રગતિ સ્વાભાવિક બને છે. પ્રગતિ થતી રહે એ પણ એક આવશ્યકતા છે. પ્રગતિ એક સીધી લીટીમાં ન થાય એ બને. થોડી પીછેહઠ પણ કોઈવાર થઈ જાય. સાધનામાં આગળ જવાતું નથી એમ લાગે. એવા

તબક્કા પણ આવે, પણ અંતે આગળ જ જવાનું થાય છે એ નક્કી છે. શ્રદ્ધા રાખવી ઘટે. જાણ્યે અજાણ્યે મનુષ્ય ઉત્ક્રાંતિ કરે છે. સાધક સમજપૂર્વક અને વધુ વેગથી આગળ તો જ વધે જો તેની શ્રદ્ધા અને પુરુષાર્થ યોગ્ય દિશાનો હોય.

દરેક સાધકમાં શ્રદ્ધાનું પ્રમાણ અલગ અલગ હોય છે. પૂર્ણ-શ્રદ્ધાનો દાખલો નોંધવા જેવો છે. નામદેવ જ્યારે નાના બાળક હતા ત્યારે તેના પિતાએ એકવાર કહ્યું કે મારે બહારગામ જવાનું છે તો તું ભગવાનને સામગ્રી ધરીને જમાડજે. નામદેવને પિતામાં ને ભગવાનમાં અપૂટ શ્રદ્ધા હતી. તેણે ભગવાનને થાળી ધરી અને જમવા કહ્યું, કિન્તુ ભગવાન ન જમ્યા એટલે એણે વારંવાર આગ્રહ કર્યો. છેવટે એણે કહ્યું કે તમે નહીં જમો તો હું મારું મસ્તક પછાડીને મરી જઈશ. છેવટે ભગવાન પ્રકટ થયા ને જમ્યા. આ વાત બાળહૃદયની શ્રદ્ધાની તીવ્રતા શું કરી શકે તે બતાવે છે. શ્રદ્ધાની પરાકાષ્ટા વર્ણવતા એક શાયર લખે છે.

“શ્રદ્ધા જ મારી લઈ ગઈ મને મંજિલ સુધી,
રસ્તો ભૂલી ગયો તો દિશાઓ ફરી ગઈ.”

અંગ્રેજીમાં કહે છે કે Faith can move mountains મતલબ કે શ્રદ્ધાથી પહાડો પણ ચળી શકે છે. શ્રી અરવિંદ આશ્રમના માતાજીએ કહ્યું છે કે, Have faith and He will do everything for you. એટલે કે વિશ્વાસ રાખો અને એ (ભગવાન) તમારા માટે બધું જ કરશે. નાના બાળકને પોતાની માતામાં જેટલો વિશ્વાસ હોય છે, તેવો વિશ્વાસ જો ભક્ત ભગવાનમાં રાખે તો તેનો બેડો પાર થઈ જાય. અંગ્રેજીમાં કહેવત છે કે Idle mind is devil's workshop એટલે કે કામ વગરનું મન શેતાનની કાર્યશાળા છે. પણ સાધક

માટે આ ખરું નથી. સાધક પોતાના મનને અને વિચારોને અમુક હદથી નીચે જવા દેતો નથી. વૃત્તિઓ વણસે તો તે તરત સાવધ થઈ જાય છે, કારણ કે સાધક થવા માટે તેણે જાગૃતિ તો રાખવી પડે છે.

સાધકને અંતરાત્માનો સાક્ષાત્કાર થાય તદ્દુપરાંત સર્વમ્ ખલુ ઈદં બ્રહ્મ એટલે આ બધું ખરેખર બ્રહ્મમય છે તે પ્રતીતિ થાય અને પરાત્પરની અનુભૂતિ આત્મસાત્ બને ત્યારે સાધનાની પરિપૂર્ણતા થઈ કહેવાય, અહંકાર ઓગળી જાય, ભાંગી જાય કે ચેતનામાંથી અલગ થાય ત્યારે ઉપરની પરિપૂર્ણતા શક્ય બને. બાકી તો ભલભલા યોગીઓમાં પણ અહંકાર અમુક અંશે પણ જોવા મળે છે. તેની માત્રા અલગ અલગ હોય છે. સાધનામાં આગળ વધતાં સાધક આલોક અને પરલોકો બંનેમાં દૃષ્ટિ ધરાવતો થાય છે. સૂક્ષ્મ લોકોનું તેને જ્ઞાન થાય છે.

શ્રી અરવિંદ સાધનાની સીડીના પગથિયાં વર્ણવે છે ને લખે છે કે સાધક માનસિક ભૂમિકા પરથી ઉર્ધ્વમનની સ્થિતિએ પહોંચે છે. પછી આલૌકિક મન, ત્યારબાદ સ્ફુરણાત્મક મનની કક્ષાએ પહોંચે છે. ત્યારબાદ અધિમનસની ભૂમિકા અને છેલ્લે અતિમાનસની શ્રેષ્ઠ સ્થિતિએ પહોંચે છે.

પૂ. શ્રીના સત્સંગની સૌરભ

શ્રી યોગેશ્વરજી

★ અનન્ય ભક્તિ ઉત્પન્ન થાય ત્યારે અન્ય કાંઈ કરવાનું રહેતું નથી. પરમાત્માની પ્રાપ્તિની ઈચ્છા રહે છે. પરમાત્માના પ્રકાશને બધા જીવોમાં જોઈને નમસ્કાર કરે છે. પરમાત્માના ગુણનું સંકીર્તન કરે છે. સંયમ સાધે છે. આ લોક કે પરલોકની ઈચ્છા રહેતી નથી.

★ જીવન શુદ્ધિ માટે સત્સંગ, સંત સેવા, શાસ્ત્ર ગ્રંથોનું વાચન, તીર્થાટન, નામ-જપ, મંદિરમાં જવું, વ્રત રાખવા, ધ્યાન કરવું, સંયમ પાળવો વગેરે સાધનો છે. સંસારના પદાર્થોની રસવૃત્તિ જાય પછી પરમાત્માનું દર્શન થાય. ભગવદ્ દર્શન માટે ભૂખ લાગે તે જ ખૂબ મહત્વનું છે.

★ અનન્ય ભક્તિમાં ભક્ત ભગવાન માટે આતુર બને છે, વ્યાકુળ બને છે ત્યારે ભગવાન દૂર રહેતા નથી. સંસારના કામ આપોઆપ ખરી પડે છે. મન કેવળ પરમાત્મા તરફ દોડે છે. ભક્ત સંસારમાં રહે છે પણ મન ભગવાનમાં રહે છે.

★ પ્રભુની કૃપા વરસી જ રહી છે. આંખ ઉઘાડીને જોવાની જરૂર છે. બાળક જન્મે એટલે માતાની છાતીમાં દૂધ તૈયાર રાખ્યું, સૂર્યપ્રકાશ, પવન, પાણી, ભોજન, રહેઠાણ, વસ્ત્રો, શાળા, નોકરી તૈયાર રાખ્યાં. શહેનશાહની જેમ જીવાડે તે શું ઓછો ચમત્કાર ગણાય? કૃપાળુ પરમાત્માને મળવું હોય તો વધુ ને વધુ સાધન ભજન કરો. સંતોના જીવનમાં વિશેષ કૃપા અનુભવવા મળે છે. સંતોનું જીવન પ્રભુને વરેલું છે.

સામાન્ય માણસનું જીવન વિષયોને વરેલું હોય છે.

★ સંસારમાં આસક્તિ કરેલો જીવ શોકમગ્ન બને છે. દરેકે પરમાત્માનું શરણ લેવાનું છે. દરેક જીવ સંમોહિત થયેલો છે. સત્યાસત્યને જાણતો નથી. આસક્તિ હોય ત્યાં સુધી સુખ નથી. પ્રત્યેક જીવ પરમાત્માનો પ્યારો છે. જીવ ભક્તિભાવ-પૂર્વક પરમાત્માનું શરણ લે તો શોકરહિત બની શકે.

★ સદ્ગુરુ સત્યની અંદર સંપ્રતિષ્ઠિત છે. તેનો મેળાપ થવાથી બંધનમાંથી મુક્તિ મળે છે. ભક્તિના સાધન દ્વારા અનંતકાળથી આવેલો મોહ દૂર થાય છે. ભક્તિથી પ્રથમ શું થાય? શરીર, યૌવન, લગ્ન, નોકરી ન મળે પણ કૃપા મળે, પરમાત્માની પ્રીતિ થાય ને સદ્બુદ્ધિનો યોગ થાય. નમ્રાતિનમ્ર બને. મલિન અંતઃકરણ ધોવાઈ જાય.

★ ભગવાન જેના પર કૃપા કરે તેનો અહંકાર ધોવાઈ જાય, શરણાગતિમાં સુખ પ્રાપ્ત થાય, ઉત્કંઠા પેદા થાય, સદ્ગુરુમાં પ્રેમ થઈ જાય.

★ અવ્યભિચારિણી ભક્તિથી ભક્ત ભગવાનને પ્રાપ્ત કરે છે. સત્વગુણ, રજોગુણ ને તમોગુણને ભક્ત તરી જાય છે. પોતે પણ પરમાત્મા સ્વરૂપ બની જાય છે.

★ શિવથી અનંતકાળ સુધી છૂટો પડેલો જીવ જે સાધન દ્વારા સાધક ભગવાન પાસે પહોંચે તેનું નામ ભક્તિ. ભક્તને ભગવાનની કૃપા ના મળે ત્યાં સુધી શાંતિ મળતી નથી. પરમાત્માનું દર્શન થાય તે જ ભક્તનું લક્ષ્ય હોય છે.

હરો, હરિ!

પ્રમાદથી જીવન—મૃત જેવો,
ઉત્સાહથી આરબ—અશ્વ જેવો;
ઘડી ઘડીના બદલાય રંગ!
જાણી શકું જીવનના ન ઢંગ.

ઘડીકમાં આળસ—ઊંઘ સુખ,
ઘડીકમાં એ સમજાય દુઃખ!
સુખદુઃખે ના સમતા જણાય,
સંવાદિતાનો લયભંગ થાય.

સંસાર સરક્યા કરતો અહરનિશ,
કદીક સુધા, બહુધા લભે વિષ;
ઠરે નહીં! જીવન—દાંડી—પલ્લાં!
વહી જતું આયુષ ગલ્લાં—તલ્લાં.

હરિ! હરો આ વિપદા વિનાશી,
દશા ત્રિ—શંકુથી ગયો છું ત્રાસી.

‘અનામી’
ડો. રણજીત પટેલ

ફૂલવાડી—૨૦૦૪

તંત્રી

સ્વર્ગારોહણને આંગણે તા. ૧૪ નવેમ્બરથી ૧૭ નવેમ્બર, ૨૦૦૪ સુધી ૪ દિવસનો ફૂલવાડીનો સરસ કાર્યક્રમ પ. પૂ. મા શ્રી સર્વેશ્વરીનાં સાન્નિધ્યમાં ઉજવાઈ ગયો. તેમાં ૮૦ કરતાં વધુ બાળકોએ ભાગ લીધો. બાળકોના માનસિક વિકાસ ઉપરાંત આધ્યાત્મિક સંસ્કાર સિંચનનું ઘણું સુંદર કામ થયું. તેને આવરી લેતો અધ્યાત્મનો એક ખાસ અંક ફેબ્રુઆરિ, ૨૦૦૫ માં પ્રસિદ્ધ કરવા વિચાર્યું છે.

આ ફૂલવાડીનું આયોજન અને સંચાલન અમદાવાદના બાળ-માનસના પ્રખર અભ્યાસુ શ્રી સિદ્ધાર્થભાઈ પટેલ અને શ્રી વિનોદિનીબેન પટેલે બાળકોને ગમે અને મજા પડે તે રીતે કર્યું હતું. તે માટે કોઈ ચાર્જ લેવામાં આવ્યો ન હતો. તેઓની આ સેવા ખરે જ સરાહનીય છે.

હવે પછીના ફૂલવાડી કાર્યક્રમમાં યોગેશ્વર પરિવારનાં ધોરણ—૨ થી ૮ સુધીનાં એ બાળકોને પ્રવેશ આપવામાં આવશે જેઓ પૂ. યોગેશ્વરજી અને પૂ. મા સર્વેશ્વરીની બાવનીઓ ગાઈ શકતાં હોય. વાલીઓએ અત્યારથી જ પોતાનાં નાનાં બાળકોને આ બાવનીઓ રોજ ગાઈને કંઈક કરાવી લેવી, તેવું નમ્ર સૂચન છે. જેથી પૂ. માનો રાજીપો મેળવી, તેમનું બાળક ફૂલવાડીના હવે પછીના કાર્યક્રમમાં સહેલાઈથી પ્રવેશ મેળવી શકે.

ધર્મનો મર્મ

મહાત્મા શ્રી યોગેશ્વરજી

જપદ્વારા મનની શાંતિ

પ્રશ્ન : મારું મન જપ કરવા છતાં પણ શાંત નથી થતું તેનું કારણ શું હશે? તેને શાંત કરવા સારું શું કરવું જોઈએ?

ઉત્તર : મન જપ કરવા છતાં પણ શાંત ના થતું હોય તો તેનાં કારણો જુદાં જુદાં કેટલાંય હોઈ શકે છે. તે કારણોનો પાકો ને સાચો નિર્ણય તો તમે જ કરી શકો, પરંતુ તેવા મનને શાંત કરવા માટે નામજપની સાધના ચાલુ રાખવી જોઈએ અને પ્રાર્થનાનો આધાર લેવો જોઈએ. નામજપની સાધના જેમ જેમ વધારે ને વધારે પ્રમાણમાં ચાલુ રહેશે તેમ તેમ મનને શાંત થવાનો માર્ગ મોકળો બનશે. માટે જપથી મન સહેલાઈથી અથવા ધારેલા સમયમાં શાંત ના થતું હોય તોપણ એ સાધનાને છોડી દેવાની નથી. વળી મનને શાંત કે સ્થિર કરવા માટે પ્રાર્થના કરતાં શીખવું જોઈએ. પ્રાર્થનાની શક્તિ અદ્ભુત અને અમોઘ છે. તેની મદદથી ઈશ્વરની સાથે સંબંધ બંધાય છે તેમ જ ઈશ્વરના અનુગ્રહનો અનુભવ મળે છે. સાધકની ઉત્કટ ઉરથી થનારી પ્રાર્થનાને સાંભળીને ઈશ્વર એની ઉપર પોતાની વિશેષ કૃપા વરસાવે છે અને એના ચંચળ મનને સહેલાઈથી શાંત કરે છે.

પ્રશ્ન : મન સંપૂર્ણપણે શાંત થાય તે પછી જ જપ કરવામાં આવે તો? તમને નથી લાગતું કે એ પદ્ધતિ વધારે સારી અથવા આશીર્વાદરૂપ પુરવાર થાય?

ઉત્તર : મન સંપૂર્ણપણે શાંત થશે તો પછી જપ કોણ કરશે?

એ સંપૂર્ણપણે શાંત થાય ત્યાંસુધી બે હાથ જોડીને બેસી રહેવાથી કશું નહિ વળે. એને શાંત કરવા માટે તો જપ કરવાના છે અને એ કાર્યની સિદ્ધિ ક્રમશઃ ધીરે ધીરે થશે. એમાં આવશ્યકતાથી અધિક ઉતાવળ કરવાથી કશું નહિ વળે. માટે જપ કરવાનું કામ ચાલુ જ રાખો ને મનને શાંત કરવાનો પ્રયત્ન પણ કરતા રહો.

પ્રશ્ન : સામાન્ય રીતે કેટલા જપ કરવાથી મન શાંત થાય છે?

ઉત્તર : એનો કોઈ નિશ્ચિત સર્વસામાન્ય નિયમ નથી બાંધી શકાતો. એનો આધાર મુખ્યત્વે સાધકની કે જપ કરનારની અંતરંગ યોગ્યતા પર રહેતો હોય છે. સાધક પોતાના જીવનમાં દૈવીસંપત્તિની અને ઈશ્વરના પવિત્રતમ પ્રેમની પ્રતિષ્ઠા કરવાનો પ્રયત્ન કરતાં જપનો આધાર લેશે તો તેનું મન ધાર્યા કરતાં વધારે જલદી ને સહેલાઈથી શાંત થશે. એથી ઊલટું, જો તે જીવનની વિશુદ્ધિનું ને ઈશ્વરના પ્રેમના પ્રાકટ્યનું ધ્યાન જ નહિ રાખે ને તે દિશામાં તદ્દન મંદ ગતિએ ચાલતો હશે તો મનને શાંત કરવામાં ખૂબ જ વાર લાગશે. એટલું સાચું કે પોતાના જીવનની વિશુદ્ધિનો વિચાર કરીને સાધકે તે વિશુદ્ધિને સાધવાનો પ્રયાસ કરતાં કરતાં જેટલા બને તેટલા વધારે ને વધારે નામજપ કરવાનો આગ્રહ રાખવો જોઈએ. એવો આગ્રહ મનને શાંત કરવાની દિશામાં ને બીજી બધી રીતે ઉપકારક થઈ પડશે. કેટલા જપ કરવાથી મન શાંત થાય છે એવો પ્રશ્ન પૂછવાને બદલે જ્યાંસુધી મન સંપૂર્ણપણે શાંત ના થાય ત્યાંસુધી જપ અધૂરા છે એવું સમજીને જપ વધારે ને વધારે કરતા જ રહેવું જોઈએ. અંદરની યોગ્ય ભૂમિકાનું નિર્માણ થતાં કેટલીક વાર મનને શાંત કરવા માટે એકાદ જપ પણ પૂરતો થઈ પડે છે અને અંદરની યોગ્ય ભૂમિકાના અભાવમાં કેટલીક વાર હજારો અને લાખો જપ પણ ઓછા પડે છે. આખોય સવાલ સાધનાનો છે અને

સાધનાની પ્રક્રિયા પર આધાર રાખે છે. એમાં ઉત્તરરૂપે જપની કોઈ નિશ્ચિત સંખ્યાનો નિર્દેશ ના કરી શકાય. એવો નિર્દેશ વાસ્તવિકતાથી વેગળો હોવાથી ન્યાયપુરઃસરનો ના કહેવાય.

નિદ્રા તથા યોગનિદ્રા

પ્રશ્ન : નિદ્રા તથા યોગનિદ્રામાં કાંઈ તફાવત છે ખરો?

ઉત્તર : ઘણો મોટો તફાવત છે.

પ્રશ્ન : શો તફાવત છે?

ઉત્તર : નિદ્રાનો અનુભવ તો સામાન્ય રીતે સૌ કોઈને સારું સહજ હોય છે. મનુષ્યો જ નહિ પરંતુ પશુપક્ષીઓને પણ એનો અનુભવ થતો હોય છે. એના વિશે તો નાનામોટા સૌ કોઈ જાણે છે. પરંતુ યોગનિદ્રા જુદી જ વસ્તુ છે. નામજપ કરતાં કરતાં કે ધ્યાનનો આધાર લેતા કોઈવાર મન સ્થિરતાનો અથવા એકાગ્રતાનો અનુભવ કરીને એકાએક લય પામે છે કે શાંત થાય છે. મનની અંતરંગ સાધનાદ્વારા પ્રાપ્ત થતી એવી અદ્ભુત અલૌકિક લયદશાને યોગનિદ્રા કહે છે. એવી યોગનિદ્રાની અવસ્થા જેને તેને નથી મળતી, કોઈ કોઈ વિરલ સાધકોને સાંપડતી હોય છે. એ અવસ્થા સાત્ત્વિક કહેવાય છે.

પ્રશ્ન : એને સમાધિનું નામ આપી શકાય કે ના આપી શકાય?

ઉત્તર : ના આપી શકાય. સમાધિ જુદી જ, વધારે ઊંડી વસ્તુ છે અને એ તો સમાધિના મંગલમય મહામંદિરના ઉદ્ઘાટનની શરૂઆતની સહજ અવસ્થા હોય છે. એના અનુભવથી આનંદ અનુભવી, ઉત્સાહપૂર્વક આગળ વધવાથી સમાધિ મળે છે.

પ્રશ્ન : યોગનિદ્રામાંથી સૌને પસાર થવું પડે છે? સાધક-માત્રને?

ઉત્તર : એને માટેનો કોઈ નિશ્ચિત નિયમ નથી કરી શકાતો. છતાં પણ મોટા ભાગના સાધકોને એનો અનુભવ થતો હોય છે એ સાચું છે.

પ્રશ્ન : સમાધિ તથા સાક્ષાત્કાર એક છે?

ઉત્તર : ના. એ બંને જુદાં જુદાં છે. સમાધિ સાધન છે અને સાક્ષાત્કાર સાધ્ય. સમાધિનો લાંબા વખતનો અભ્યાસ સ્વરૂપના સાક્ષાત્કારમાં મહત્વની મદદ પહોંચાડે છે એ બંનેને એક કેવી રીતે કહી શકાય? બંનેમાં દેખીતો જ તફાવત છે.

પ્રશ્ન : તમે મુમુક્ષુને (ઈચ્છા હોય તો) ગમે તેટલા અંતરાયો છતાં સહાય કરી શકો છો તો તેમાં કઈ રીત કામે લગાડો છો? શક્ય હોય તો કહેજો.

ઉત્તર : મારાથી કોઈ મુમુક્ષુને મદદ મળી છે અથવા સહાય કરાઈ છે એવું તમને ખાતરીપૂર્વક લાગે છે ખરું? મને તો નથી લાગતું. મેં એવું કહ્યું પણ નથી. મારામાં બીજાને મદદ કરવાની શક્તિ છે જ ક્યાં? હું મદદ કરનાર છું જ કોણ? જે મદદ મળે છે તે ઈશ્વર તરફથી જ મળતી હોય છે. આપણે તો માત્ર માધ્યમ છીએ. કોઈવાર કોઈને માટે પ્રાર્થના કરું છું તે પણ ઈશ્વરને જ કરું છું. એના પરિણામે જે કોઈ સહાય આવે છે તે પણ ઈશ્વરની જ સહાય આવતી હોય છે. એના ઉપર મારો અધિકાર શા માટે રાખું? એ અધિકાર ઈશ્વરનો જ રહે એ બરાબર છે.

પ્રશ્ન : મને તમારી સાથે તમારી સેવામાં રહેવાની છૂટ આપી શકશો?

ઉત્તર : ના. મારી એવી કોઈ સેવા નથી જેને માટે કોઈને સાથે રહેવાની છૂટ અપાય. તમે તમારી જ સેવા કરો અને તેને સારું હું જેની સતત સંનિધિમાં રહેવાની કોશિશ કરું છું તે પર-

જાન્યુઆરી : ૨૦૦૫

૪૩

માત્માની સાથે રહેવાનો પ્રયાસ કરો. જીવનનું સાચું ને સંપૂર્ણ શ્રેય ત્યારે જ સાધી શકાશે. બને તેટલા વધારે ને વધારે નામ-જપ કરો, વધારે ને વધારે પ્રમાણમાં ધ્યાન ધરો, પ્રાર્થના તથા સત્સંગનો આધાર લો. અને આત્મનિરીક્ષણ તેમ જ આત્મ-વિકાસના માર્ગે આગળ વધો. એમ કરવાથી જીવનની સફળતા કે સંસિદ્ધિ સાંપડી શકાશે.

પ્રશ્ન : તોપણ તમારી સંનિધિમાં રહેવાની ઈચ્છા તો થાય છે જ.

ઉત્તર : એવી જ ઈચ્છા ઈશ્વરની સંનિધિમાં રહેવાની કરો એ અધિક ઉપયોગી અને આવકારદાયક થઈ પડશે. એ જ સંનિધિ સદાને માટે ઈચ્છવા જેવી છે. એને લીધે જ સાચું કલ્યાણ કરી શકાશે. ○

સદ્ગુરુનાં ને સત્શાસ્ત્રોનાં વચનોમાં શ્રદ્ધા

શ્રદ્ધાવિના—વિશ્વાસવિના—મનુષ્યથી વ્યવહાર પણ સારી રીતે સિદ્ધ કરી શકાતો નથી તો પછી તેનાથી પર-માર્થ તો સારી રીતે સિદ્ધ ક્યાંથી જ કરી શકાય?

શ્રદ્ધાવિનાનું મન ભ્રમતું રહે છે, ને કોઈ પણ સ્થલે તે શાંતિનો કે સુખનો અનુભવ કરી શકતું નથી. આ જગત્માં શ્રદ્ધાહીન અંતઃકરણવાળા મનુષ્યો વિવેકીઓની દૃષ્ટિએ દયાનાં પાત્રો ગણાય છે.

રિદ્ધિ, સિદ્ધિ, વિદ્યા, પ્રતિષ્ઠા, પવિત્રતા, મનોબલ, ઉત્સાહ, ધર્મ, ભક્તિ, યોગ, જ્ઞાન, શાંતિ ને સુખ આપનારી સાત્ત્વિકી શ્રદ્ધા જે મનુષ્યના હૃદયમાં નથી તે મનુષ્ય અતિકંગાલ ને શ્રદ્ધાળુ મનુષ્યની દયાનું પાત્ર છે.

—મહારાજ શ્રીનથુરામશર્મા

૪૪

અધ્યાત્મ

સાહસિકતાને સલામ

નારાયણ હ. જાની

પૂ. મા સર્વેશ્વરીને યુવાન સાધકોમાં સાહસિકતા અને આત્મવિશ્વાસ વધે તે ખૂબ ગમે. તે માટે આંધળું ગણત્રી વગરનું સાહસ નહિ, પરંતુ વિચારપૂર્વકનું આયોજિત, શક્તિની કસોટી કરનારું, ભીતરની આત્મશક્તિ ખીલવનારું સાહસ યુવાનો નહિ ખેડે તો કોણ ખેડશે?

ઘટમાં ઘોડાં થનગને, ને આત્મ વીંઝે પાંખ,

અણદીઠેલી ભોમ પર યૌવન માંડે આંખ.

રાષ્ટ્રીય શાયર શ્રી ઝવેરચંદ મેઘાણીની આ ઉક્તિ યુવાનોના આદર્શ સમી પૂ. માને લાગે. એથી તો પૂ. માના નિકટવર્તી યુવાનો પૂ. માને આવાં સાહસો ખેડી, રાજી કરવાના પ્રયાસો કરતા રહે છે.

આવું એક સાહસ ચાર યુવાનોએ ખેડી પૂ. માને પ્રસન્ન કર્યાં. આ યુવકો હતા શ્રી રાજીવ જાની, હેમલ મહેતા, શ્રી દિવ્યેશ લેખડિયા અને શ્રી નિલેશ કણઝારિયા અને તેઓનું સાહસ હતું. છેક કર્પૂરવનથી (કપૂરાથી) અંબાજી સ્વર્ગારોહણ ૫૮૦ કિ. મી. સાયકલ પર પહોંચવાનું. જે અંતર તેઓએ ચાર દિવસમાં કાપ્યું.

તા. ૨૨ નવેમ્બરે આ ચારેય યુવકો બપોરે સ્વર્ગારોહણ આવી પહોંચ્યા ત્યારે ઉપસ્થિત સાધકોએ તેઓને ખૂબ ઉમંગથી સત્કાર્યા. દરેકે આ સાયકલ યાત્રા કેવી રહી તેનો પ્રતિભાવ આપતાં જણાવ્યું.

જાન્યુઆરી : ૨૦૦૫

૪૫

પૂર્વ આયોજન વગર આ યાત્રા આરંભેલી, તોપણ માર્ગમાં સતત પૂ. માની કૃપાના સરસ અનુભવો થતા રહ્યા.

પૂ. માના એક પ્રશ્નના ઉત્તરમાં તેઓએ કહ્યું કે હાઈવે પરના પ્રવાસ દરમ્યાન વાહનોની ખૂબ અવરજવરને લીધે પૂરતી સાવધાની રાખવા છતાં દરેક જણ પૂ. મા-પ્રભુની બાવનીઓ કે પૂ. માના જપ કરતા રહેતા, તેથી કદી ક્યાંય ભય કે ખાસ થાક નથી અનુભવાયો.

પૂ. માએ જણાવ્યું કે એક સાધક જ્યારે આવી સાહસભરી યાત્રા કરે ત્યારે તેનું મન તે કરતાં ક્યાં રહે છે, તે ખૂબ મહત્વનું છે. જો તેમ કરતાં તે પ્રભુના સ્મરણમાં રહેતું હોય તો જ તે યાત્રા બની રહે, નહિ તો તે કેવળ બીજાઓના જેવો સાહસિક પ્રવાસ જ ગણાય.

આ પહેલાં શ્રી સંજય ભક્ત, (અમેરિકા) શ્રી દીપક મહેતા (સુરત) અને શ્રી આનંદ ભટ્ટે (મુંબઈ) પણ શ્રી સર્વેશ્વરી સંનિધિ પર્વ પછી કર્પૂરવનથી સ્વર્ગરોહણની આવી જ સાય-કલયાત્રા કરી પૂ. માની પ્રસન્નતા પ્રાપ્ત કરેલી.

આ બધા યુવકો ખરેખર અભિનંદનના અધિકારી છે. તેમની સાહસિકતા અને શ્રદ્ધાને વંદન કરવાનું મન થઈ જાય છે.

૪૬

અધ્યાત્મ

પૂ. શ્રી યોગેશ્વરજીની અમૃતવાણી પુરુષોત્તમયોગ

(ઓક્ટોબર-૨૦૦૪નું અનુસંધાન)

શ્રી યોગેશ્વરજી

(પૂ. શ્રીએ ભારતીય દર્શનશાસ્ત્રોના અર્કને લોકભોગ્ય શૈલીમાં સાધકોનાં જીવનને કંડારવા ૧૯૮૪ સુધી પુરુષોત્તમ-યોગ, ધ્યાનયોગ, ભક્તિયોગ, ગીતા ઉપર પ્રવચનો આપેલાં. આ પ્રવચનોની ઓડિયો કેસેટો તૈયાર કરવામાં આવી છે. આ કેસેટમાં પૂ. શ્રીની જે વાણી સાંભળવા મળે છે તે પરમાત્માના અમૃતરસ સમી છે માટે ‘પૂ. શ્રીની અમૃતવાણી’ શૃંખલા શરૂ કરતાં આનંદ થાય છે. પ્રભુ સ્વરૂપે પધારેલા પૂ. યોગેશ્વરજીની અમૃતવાણી આજે પણ સાંપ્રત સમયમાં શીતળતા આપનારી ને ચિરંતન સાહિત્યને પુષ્ટિ આપનારી બની રહી છે. —તંત્રી)

‘તમેવ વિદિત્વાતી મૃત્યુ મેતત નાન્યહ પન્થા વિદ્યતે-જ્યનાયા’ બીજો કોઈ બંધનમાંથી છૂટવાનો રસ્તો નથી. જેમ જેમ માણસ આગળ વધતો જાય, જેમ જેમ માનવ સદ્વિચાર-ના ક્ષેત્રમાં પદાર્પણ કરતો ચાલે તેમ તેમ તેને આ વસ્તુ સમજાય. ગયા વર્ષે મારા અમેરિકાના પ્રવાસ દરમિયાન ઘણી વિદ્વાન એક સન્નારી મારી પાસે સમય માગીને મુલાકાત મેળવવા આવી હતી. તે શિક્ષિકા તરીકેનું કાર્ય કરતી હતી. તેણે મને પૂછ્યું કે તમે ભારતથી આવો છો તો શાંતિનો કોઈ માર્ગ હોય તો મને બતાવો, તમે અત્યાર સુધી કોઈ માર્ગ ચાલ્યા નથી? મેં કહ્યું. તે કહે—‘હું ચાલી તો છું, પણ જેટલા બધા માર્ગે ચાલી તે બધા માર્ગે પાછળથી એમ લાગ્યું આ ભ્રામક માર્ગો છે. શાંતિના બદલે અશાંતિના ઓળાઓ જ

જીવનમાં ઉતરી પડ્યા છે. ઈન્દ્રિયોની પાછળ ચાલવામાં બાકી રાખ્યું નથી, મન જેમ કહેતું હતું તેમ કરવામાં પણ પાછું વાળીને જોયું નથી. સંસારના સુખોપભોગોના આધુનિક સાધનો વિજ્ઞાને તૈયાર કરેલાં તે બધાથી હું સંપન્ન છું, વૈભવ અને ઐશ્વર્ય પ્રચૂરમાત્રામાં મારા જીવનમાં ને મારા કુટુંબમાં છે. મારા પિતાના સમયથી છે. તે છતાં મારા અંતરાત્મામાં હજુ પણ શાંતિનો અનુભવ થતો નથી. થોડો વખત શાંતિ લાગે, અંતરાત્મા વળી પાછો અશાંત બને.’ અમે કહ્યું કે અમારા ઋષિઓએ જે માર્ગ બતાવ્યો છે તે માર્ગની જ હું ભલામણ કરું છું.

જૂની વસ્તુઓ જો સારી હોય તો તેનો ઈન્કાર ન કરવો જોઈએ. તેનો સ્વીકાર કરવો જોઈએ. નવું સારું હોય તો તેનો પણ સ્વીકાર કરવો જોઈએ. જૂનામાં ઘણું સારું હોય તો તેનો પણ સ્વીકાર કરવો જોઈએ. પુરુષોત્તમની સાથે યોગ કરો. પુરુષોત્તમ પરમપુરુષ પરમાત્મા જે છે તે પ્રત્યેક શરીરની અંદર, સમસ્ત વિશ્વમાં વ્યાપક છે. બાઈબલે જ આ શીખવ્યું છે. તે સન્નારી ખ્રિસ્તી ધર્મમાં વિશ્વાસ રાખતી હતી. મેં કહ્યું ‘તમારા બાઈબલમાં જ આ કહ્યું છે. ઈસુ ખ્રિસ્તનાં વચન તો છે જ ને. હું મારા પરમપિતાનો પુત્ર છું. એ મારા પિતા છે. આ પ્રમાણે ઈસુ ખ્રિસ્તે બાઈબલમાં કહ્યું છે. આપણે પરમ-પિતાના પુત્ર છીએ. એ પરમાત્માને આપણે ઓળખતા નથી એ આપણી અશાંતિનું કારણ છે. આપણે આપણા સ્વરૂપને પણ ઓળખતા નથી. આપણી પોતાની જાતને ઓળખતા નથી અને બ્રહ્માંડમાં જે સ્વ છે, પરમાત્મા છે તેને પણ ઓળખતા નથી. તેને ઓળખવાને બદલે ઈન્દ્રિયોના ક્ષણભંગુર પદાર્થોની પ્રીતિ-આસક્તિ કરીને તેની પાછળ દોડીએ છીએ. એ આપણી

અશાંતિનું મોટામાં મોટું કારણ છે.

‘શાંતિ મેળવવી હોય તો જ્યાં શાંતિ છે ત્યાં પહોંચવાની પ્રવૃત્તિ કરવી જોઈએ. શાંતિ તો પરમાત્મા પાસે છે. પરમાત્મા પોતે શાંતિ સ્વરૂપ છે. જે જીવ પુરુષોત્તમ અથવા પરમાત્મા પ્રત્યે પ્રયાણ કરે છે ઉત્તરોત્તર જેમ જેમ પરમાત્માની સંનિધિનો અનુભવ કરતો જાય છે, પરમાત્માની પાસે પહોંચતો જાય છે તેમ તેમ શાંતિના સરોવરમાં સ્નાન કરીને પોતાના જીવનને ધન્ય બનાવતો ચાલે છે. તો આ જ એક મોટામાં મોટો ઉપાય છે, સાધન છે અને તમે પરમાત્માની પાસે પહોંચવાની પ્રવૃત્તિ કરો.’ તેમણે કહ્યું, ‘પરમાત્માની પાસે, પુરુષોત્તમની પાસે કેવી રીતે પહોંચી શકાય? પુરુષોત્તમનો યોગ કેવી રીતે સાધી શકાય?’ મેં કહ્યું, ‘યોગ એટલે સંબંધ. વિયોગ એટલે સેપરેશન (seperation). તો પુરુષોત્તમ-પરમાત્માનું જે મિલન છે, અને એ મિલન કરાવનારી જે સાધના છે એને જ અમે ભારતમાં યોગનું નામ આપીએ છીએ.’ એ યોગ કેવી રીતે સાધી શકાય? મેં કહ્યું, ‘ધ્યાન દ્વારા સાધી શકાય. આપણી અંદર જે પરમ પુરુષ પરમાત્માનો અંશ છે, જે આપણી અંદર આત્મારૂપે રહેલો છે એને જો આપણે જોવો અથવા ઓળખવો હોય તો વૃત્તિને-દૃષ્ટિને અંતર્મુખ બનાવીને અંદર જે આત્માનો પ્રકાશ છે તેની પાસે પહોંચવાની પ્રવૃત્તિ કરવી જોઈએ. વૃત્તિને અંતર્મુખ બનાવવાનું મોટામાં મોટું જો કોઈ સાધન હોય તો તે ધ્યાનનું છે. જેમ જેમ મન નિર્મળ બનતું જશે તેમ તેમ ધ્યાન એકાગ્રતાવાળું બનશે અને એકાગ્રતાથી યુક્ત બનીને આપણે જેમ જેમ ધ્યાનમાં આગળ વધીશું તો દીર્ઘકાળના સાધનાત્મક અભ્યાસક્રમ પછી આપણી અંદર રહેલા પરમાત્માનો આપણને સાક્ષાત્કાર થશે અને આપણે શાંતિના સરોવરમાં સ્નાન કરીશું.

જાન્યુઆરી : ૨૦૦૫

૪૯

ઋષિઓએ કહ્યું છે ઉપનિષદની અંદર એવા ઋષિઓને માટે કે જે સાધના દ્વારા પોતાની અંદર રહેલા પુરુષોત્તમનો સુયોગ સાધી શક્યા હતા. એ જ્ઞાનતૃપ્ત બની ગયા, પ્રશાંત બની ગયા. રાગદ્વેષ રહિત બની ગયા. પાર્થિવ લાલસાઓ અથવા વાસનાઓમાંથી છૂટા થઈ શક્યા. જીવનનો ઉત્સવ કરી શક્યા. એમને માટે લખ્યું છે કે કોઈપણ માનવ આવું કરી શકે છે.

સંપ્રાપ્ત્યેનં ઋષયોજ્ઞાન તૃપ્તાઃ કૃતાત્માનો વિતરાગો પ્રશાંતાઃ।

તે સર્વગં સર્વતઃ પ્રાપ્ત્યધીરા યુક્તાત્માનો સર્વમેવા વિશંતિ।

અમેરિકાના પ્રવાસ દરમિયાન એક પાદરી સાહેબ મારી પાસે આવ્યા. એમણે પહેલેથી સમય માગ્યો. મેં સમય આપ્યો. તેઓ આવ્યા. મેં કહ્યું ‘કેમ આવવાનું થયું?’ તેમણે કહ્યું ‘મેં જીવનમાં અત્યાર સુધી પ્રચાર જ કર્યા કર્યો. અમેરિકાના જુદા જુદા શહેરોમાં ખ્રિસ્તીધર્મનો પ્રચાર કરવો એ જ મારું કાર્ય. નાની અવસ્થાથી કરતો. હવે તો વૃદ્ધ થઈ ગયો છું. પ્રચાર કરીને મેં ઘણા માનવોને પ્રેરણા આપી. ઘણા માનવોના જીવનમાં પ્રકાશ પ્રસ્ફુરિત કર્યો, અથવા પ્રગટાવ્યો. પણ હવે મને લાગે છે કે મારા જીવનમાં કાંઈક ખૂટે છે. મારા જીવનમાં શાંતિ નથી. અંતરાત્મા અશાંત છે. અને હવે જવાનો સમય થયો છે એવું લાગ્યા કરે છે. કારણ કે વૃદ્ધાવસ્થા પર પહોંચી ગયો એટલે જીવનનો સૂર્ય જાણે અસ્તાચળ પહોંચ્યો હોય એવું લાગ્યા કરે છે, આવી રીતે હું ચાલ્યો જાઉં તો મારે જે અહીંયા આવ્યા પછીથી કરવાનું કાર્ય છે તે પરિપૂર્ણ કરી શક્યો નહીં એટલે તમને મળવાનું મન થયું કે મારે શું કરવું?’ મેં કહ્યું કે ‘તમે પુરુષોત્તમનો યોગ કરોને!’ એમને કંઈ સમજવામાં ન આવ્યું. મેં એમને સમજાવ્યું કે અંદર જે પરમપુરુષ છે, પરમ-

૫૦

અધ્યાત્મ

પુરુષ પરમાત્મા, આત્મારૂપે રહેલા છે એમની સાથે સહયોગ સાધવાની કોશિશ કરો. ધ્યાન દ્વારા સુયોગ સધાશે. અહીંયા જ બેસી જાઓ. મારી સામે જ બેસી જાઓ. અત્યારે પાંચ મિનિટ ધ્યાનમાં બેસો. વધારે ગમે તો દશ મિનિટ બેસજો, એથી વધારે ગમે તો પા કલાક બેસજો. એથી વધારે ગમે તો અર્ધો કલાક બેસજો. બોલવાનું બંધ કરી દો. સાંભળવાનું પણ વધારે બંધ કરવાની જરૂર છે. શાંતિપૂર્વક બેસવાની કોશિશ કરો. મારી ઉપસ્થિતિમાં. તમને કંઈક લાભ પહોંચશે. અને તમે ત્યાં પહોંચવા લાગશો જ્યાં પુરુષ રહેલા છે. તમે પોતે એ પુરુષના, પરમાત્માના પ્રતિનિધિ છો, સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ છો, તમારા સ્વને તમે ભૂલી ગયા છો, તો ધ્યાન દ્વારા તે સ્વનો સંપર્ક સાધો તો તમારા જીવનમાં થોડા ઘણા દિવસો શેષ છે તે દિવસો દરમિયાન શાંતિના સરોવરમાં સ્નાન કરી શકશો. પાદરી સાહેબે કહ્યું કે ‘હું તો પાંચ મિનિટ પણ ધ્યાનમાં બેસી શકતો નથી.’ મેં કહ્યું ‘ન બેસાય તો કાંઈ નહિ, એક મિનિટ બેસજો, બે મિનિટ બેસજો. જુઓ તો ખરા બેસાય છે કે કેમ?’ બેસાડ્યા તેમ. અર્ધો કલાક સુધી બેઠેલા જોયા. આંખ એમની બંધ હતી. હાલે નહીં ને ચાલે નહીં. અર્ધા કલાક પછી મને થયું કે હવે તો સમય થઈ ગયો છે, મારે પણ બીજો કાર્યક્રમ કરવાનો છે એટલે મેં ઓમકાર (ૐ) ધીરે ધીરે ઉચ્ચારવા માંડ્યા. દશેકવાર મેં ઉચ્ચાર્યા એટલે પાદરી સાહેબે આંખો ખોલી. મેં કહ્યું ‘બોલો કેવું લાગ્યું?’ ‘બહુ શાંતિ મળી, બહુ આનંદ આવ્યો. તેમણે કહ્યું.’ મેં કહ્યું ‘તમે તો એક મિનિટ પણ બેસી શકતા નહોતા ને!’ એમણે કહ્યું કેટલો સમય થયો?’ મેં કહ્યું ‘ઘડિયાળ તો તમારી પાસે પણ છે જોઈલો.’ તે કહે ‘૩૫

મિનિટ થઈ.' મેં કહ્યું 'બરાબર છે. ઘણી સારી વાત છે.' 'હું કાલે પણ આવી રીતે આવી શકું?' તેણે કહ્યું. મેં કહ્યું 'આવી શકો જરૂર, તમને શાંતિ મળતી હોય તો આવો.'

જેટલા દિવસ સેકામેન્ટો નગરમાં હું રહ્યો તેટલા દિવસ સુધી રોજ નિયત કરેલા સમયે આવ્યા અને બેઠા. છેવટે એમણે કહ્યું કે 'મારા જીવનમાં જે હું શોધતો હતો તે પ્રાપ્ત થયું અને વધારે પ્રમાણમાં પ્રાપ્ત થાય એના માટેનું મને મંગલ માર્ગદર્શન મળ્યું. હું ઘેર રહીને પણ સાધના કરી શકીશ અને મને વિશ્વાસ છે કે આ જ રીતે જીવનના મારા રહ્યા સહ્યા દિવસો છે તે દિવસો દરમિયાન હું મારા જીવનને શાંતિથી સંપન્ન બનાવી કૃતાર્થતાનો અનુભવ કરી શકીશ.

પાદરીના જીવનમાં જ્ઞાન તો ઘણું બધું હતું, વૈભવ પણ ઘણો હતો. બહુ સારી રીતે રહેતા હતા. પરંતુ શાંતિ નહોતી. કારણ કે, અંતર્મુખ થવાની સાધના કરેલી નહોતી. આપણને આપણા શાસ્ત્રો શીખવે છે કે ભૌતિક સંપત્તિ ગમે તેટલી હોય તો પણ, વૈજ્ઞાનિક અન્વષણનો લાભ મળતો હોય તો પણ માનવી જ્યાં સુધી પરમપુરુષ પરમાત્મા પ્રત્યે વળતો નથી ને પરમપુરુષ પરમાત્મા પ્રત્યે પ્રીતિ કરતો નથી, ત્યાં સુધી પોતાના જીવનની અંદર પુરુષોત્તમ પરમાત્માને પામતો નથી. અને પામતો નથી ત્યાં સુધી શાંતિને પણ પામતો નથી કારણ કે, પરમાત્મા જ શાંતિ સ્વરૂપ છે એ સિવાયનું બધું જ અશાંતિ સ્વરૂપ છે. જે જીવ શાંતિ પામવા ચાહે એ જીવે પરમાત્માની સાથે પ્રીતિ કરતાં શીખવું જોઈએ. આગળ વધવું જોઈએ. પુરુષોત્તમ યોગનો આ મોટામાં મોટો સંદેશ છે. (ક્રમશઃ)

શ્રી સ્નેહલતાબેનને શ્રદ્ધાંજલિ

પરમ પૂ. મહાત્માશ્રી યોગેશ્વરજી અને પૂ. મા શ્રી સર્વેશ્વરીનાં ભરૂચ, ગાંધીનગર અને અનુક્રમે બે વખત અમદાવાદ ખાતે યજમાન રહી ચૂકેલાં બેન શ્રી સ્નેહલતાબેન શાંતિલાલ મહેતાનું શરીર અચાનક તા. ૨૭-૧૨-૨૦૦૪ના રોજ અમદાવાદ ખાતે શાન્ત થયું. પ. પૂ. મા શ્રી સર્વેશ્વરીએ તેઓના અમદાવાદના રહેઠાણ 'સ્નેહ શાંતિ ધામ'માં એક મહિનાના કાષ્ટમૌન એકાંતવાસ દરમિયાન શ્રી યોગેશ્વર કથામૃતની અદ્ભુત રચના કરી તે પરિવારને સદાને માટે ધન્ય કરી દીધો. પતિ-પત્ની બન્નેએ પૂ. ગુરુદેવ અને પૂ. માની ભાવભક્તિપૂર્વક ખૂબ સેવા કરી છે, ત્યારે આજે શ્રી શાંતિભાઈ મહેતા અને તેમના પરિવાર પર શ્રી સ્નેહલતાબેનના આકસ્મિક સ્વર્ગવાસથી જે દુઃખ આવી પડ્યું છે, તેમાં સમગ્ર યોગેશ્વર પરિવાર સહભાગી બને છે અને એ દિવંગત આત્માને પ્રભુ શાંતિ આપે, તે માટે અંતરથી પ્રાર્થે છે.

—તંત્રી

રસેશ્વરી

(ગતાંકથી ચાલુ)

શ્રી યોગેશ્વરજી

કુંજનિકુંજમાં પંખીઓ કૂંજન કરવા લાગ્યાં.

એ પણ જાણે કે કૃષ્ણનો જન્મોત્સવ ઊજવી રહેલાં.

પવનની પ્રસન્નલલિત લહેરો ચારે તરફ સુમધુર ચિત્તાકર્ષક લાસ્ય નૃત્ય કરતી ફરવા માંડી.

વૃક્ષોએ, વલ્લરીઓએ તથા પુષ્પોએ નવા રસરંગ ધારણ કર્યાં.

આકાશ અને પૃથ્વીએ પણ જાણે કે નવા અવતાર લઈને નવેસરથી લીલા શરૂ કરી.

નંદનું આખું ગોકુલ નવું દેખાવા માંડ્યું.

દેવતા, માનવ અને પ્રકૃતિ ત્રણેએ એવી રીતે કૃષ્ણજન્મનો ઉત્સવ કર્યો.

જન્મોત્સવનો સૌથી અધિક, અનેરો આનંદ નંદ—યશોદાના અંતરતમમાં પ્રકટ્યો.

એ અસાધારણ આનંદનું વર્ણન કોઈનાથી પણ નહોતું કરી શકાય તેમ.

નંદ અને વસુદેવ

કંસે કઠોર હૃદયે, ક્રોધે ભરાઈને શિલાખંડ પર પછાડેલી પેલી અસાધારણ શક્તિશાળી કન્યા અવકાશમાં ઉડ્યન કરીને એકાએક અદૃશ્ય થતાં, પહેલાં જે શબ્દો કહેતી ગઈ એ શબ્દોને કંસ જરા પણ નહોતો ભૂલી શકતો.

એ શબ્દો એને અવારનવાર યાદ આવતા.

ઉપરથી એ નિશ્ચંત જેવો ફરતો અને મદોન્મત્ત થઈને હસતો રહેતો તોપણ કોઈ કોઈવાર સંશયાત્મા તથા ભયભીત બનીને વિચારે ચઢી જતો.

એ દિવસોમાં એક વાર ફરીથી દેવર્ષિ નારદે મથુરાની મુલાકાત લીધી.

વીણાના મંગલમય મધુર ધ્વનિથી, પરમાત્માના પવિત્ર પ્રેમ-યુક્ત નામસ્મરણ અથવા નામસંકીર્તનથી ને કરતાલના સુધામય સ્વરથી વાતાવરણ ઝંકૃત બની ગયું.

કંસે દેવર્ષિનું ઉચિત સ્વાગત કરીને જિજ્ઞાસાપૂર્વક પૂછ્યું :

‘હવે તો મારા જીવનમાં મને કોઈનો ભય નથીને ?’

‘કેમ ? આ પ્રશ્ન શા માટે પૂછવો પડ્યો ?’

‘એટલા માટે કે આકાશવાણી તદ્દન ખોટી પડી છે.’

‘કોણે કહ્યું કે એ ખોટી પડી છે? આકાશવાણી કોઈ દિવસ ખોટી નથી પડતી ને નહિ પડે.’

કંસ વિચારમાં પડ્યો ને બોલ્યો :

‘આકાશવાણી પ્રમાણે તો દેવકી અને વસુદેવના આઠમા સંતાનથી મારું મૃત્યુ થવાનું હતું . એને બદલે હું તો હજી જીવતો છું ને એ આઠમા સંતાનને પણ મેં મારી શક્તિથી ઠેકાણે પાડી દીધું. એ મારા ભયથી નાસી ગયું.’

દેવર્ષિ હસવા માંડ્યા.

થોડાક વખત પછી એ ગંભીર બનીને બોલ્યા :

‘કંસ, એ કન્યા તારાથી ભયભીત બનીને નાસી નથી ગઈ. એ તો સ્વેચ્છાએ સ્વશક્તિનો આશ્રય લઈને અદૃશ્ય થઈ છે. એ તને જતાં જતાં જે કહી ગઈ છે તે સાચું છે.’

‘શું સાચું છે ?’

જાન્યુઆરી : ૨૦૦૫

૫૫

‘એ જ કે તારો કાળ જન્મી ચૂક્યો છે.’

‘જન્મી ચૂક્યો છે?’

‘તો તો પછી તમે પણ જૂઠું બોલો છો.’

‘હું શા માટે જૂઠું બોલું?’

‘મને ડરાવવા માટે.’

‘બિલકુલ નહિ. મારે તને શા માટે ડરાવવો પડે ? તને કે બીજા કોઈને ડરાવવાથી મને શું મળે ?’

‘તે તો તમે જાણો. પરંતુ મને તો તમારી, એ કન્યાની, અને આકાશવાણીની વાતમાં કશું તથ્ય નથી લાગતું.’

‘છતાં પણ એમાં તથ્ય છે, કંસ! આ અવનીની એકે વસ્તુ અમર નથી તે તો તું સહેજે સમજી શકે છે. તું પણ એમાં અપવાદરૂપ નથી જ. મારે તને એ જ કહેવાનું છે.’

‘એમાં નવું શું છે ? એ તો હું પણ જાણું છું.’

‘જાણે છે છતાં જીવનમાં એ જ્ઞાનનો ઉપયોગ નથી કરતો. એ જ્ઞાનનો ઉપયોગ કરતો હોત તો તારો જીવનવ્યવહાર છેક જુદો જ હોત.’

‘તમારા ઉપદેશ પ્રમાણે ચાલું તો મારાથી રાજ્ય જ ના થઈ શકે.’

‘તો પછી તારી ઈચ્છાની વાત છે. મારું કર્તવ્ય તો તને સચેત કરવાનું છે.’

‘હું સચેત જ છું માટે એ સંબંધી કૃપા કરીને વિશેષ શ્રમ ના કરતા.’

દેવર્ષિ નારદ હસ્યા ને મૌન રહ્યા.

ભગવન્નામનું સુમધુર સંકીર્તન કરતા થોડાક વખત પછી એ ત્યાંથી વિદાય થયાં.

૫૬

અધ્યાત્મ

એ પછી કંસે વસુદેવ તથા દેવકીને કારાગારમાંથી મુક્ત કર્યાં.

એણે બંનેને જણાવ્યું :

‘આકાશવાણીમાં વધારે પડતો વિશ્વાસ રાખીને અને દેવર્ષિ નારદનાં વચનોને મહત્વનાં માનીને મેં તમને બંનેને અઘટિત કષ્ટ આપ્યું ને તમારાં સંતાનોનો પણ નાશ કર્યો, પરંતુ એનો કોઈ ઉપાય નથી. હવે તમને બંનેને મુક્તિ આપું છું. દેવકીના આઠમા સંતાન સુધી મને ભય હતો. હવે હું નિર્ભય બન્યો છું. તમે મારા રાજ્યમાં તમારી પસંદગી પ્રમાણેના સ્થાનમાં રહી શકો છો.’

વરસોના કારાવાસ પછી દેવકી અને વસુદેવને મુક્તિ મળી ત્યારે એમને થોડોક આનંદ થયો.

એમના જીવનમાં નવો પ્રવાહ પેદા થયો.

(ક્રમશઃ)

★ બહેનોની સાયકલ યાત્રા ★

પૂ. મા અને પૂ. શ્રી યોગેશ્વરજીની કૃપાથી ૨૩ બહેનોની સત્યપથ (અમદાવાદ)થી સ્વર્ગરોહણ (અંબાજી) સુધીની ૧૮૪ કિ. મીટરની સાયકલ યાત્રા તા. ૨૫-૧૨-૨૦૦૪ થી શરૂ થઈ અને ૨૮-૧૨-૨૦૦૪ના રોજ સફળતાપૂર્વક, સંકીર્તન અને મંત્રગાન સાથે પૂર્ણ થઈ. આ સાયકલ યાત્રા અંગેનો સંપૂર્ણ અહેવાલ પછીના અંકમાં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવશે.

—તંત્રી